

Keskusteluaiheita Discussion papers

Pekka Nykänen

SUOMEN VAATETUSTEOLLISUUDEN HINTA-
KILPAILUKYKY JA KILPAILUMENESTYS
VUOSINA 1967-1985*

No 251

04.01.1988

* Julkaistaan myös SITRAn TES-ohjelman
Keskustelualoitteita-sarjassa

ISSN 0781-6847

This series consists of papers with limited circulation, intended to stimulate discussion. The papers must not be referred or quoted without the authors' permission.

NYKÄNEN, Pekka, SUOMEN VAATETUSTEOLLISUUDEN HINTAKILPAILUKYKY JA KILPAILUMENESTYS VUOSINA 1967-1985. Helsinki : ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 1988. 39 s. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847 ; 251).

TIIVISTELMÄ: Tässä työssä esitetään Suomen vaatetusteollisuuden hintakilpailukykyä ja kilpailumenestyksen historiallinen kehitys 14 OECD-maan muodostamalla markkina-alueella sekä selvitetään kilpailuedellytysten ja -menestyksen välillä mahdollisesti esiintyvä riippuvuus. Myös Suomen vaatetustuotannon itäviennin kehitys ja halpatuontimaiden kilpailumenestys on selvitetty.

Hintakilpailukykyä ja samalla kilpailuedellytysten indikaattoreista toimialalle parhaana pidettiin yksikkötyökustannuksia ja kilpailumenestyksen mittarina käytettiin markkinaosuuksia, jotka laskettiin osuuksina sekä tuonnista että kulutuksesta. Kilpailukykyindeksiin laadinnassa huomiota kiinnitettiin kilpailijamaiden painojen määräytymiseen.

Yksikkötyökustannukset ovat Suomessa nousseet selvästi kilpailijamaita nopeammin; erityisen nopeaa nousu on ollut suhteessa Englantiin ja Länsi-Saksaan. Tärkein tähän vaikuttanut tekijä on ollut muita nopeammin nousseet paikallisessa valuutassa ilmaistut kokonaistyköstykustannukset, mutta myös tuottavuuden suhteellinen kehitys on ollut Suomelle negatiivinen.

Suomen sekä tuonnista että kulutuksesta laskettu markkinaosuus on kehittynyt länsimarkkinoilla huonosti varsinkin 1980-luvulla. Toisaalta myös useampien muiden teollisuusmaiden markkinaosuudet ovat laskeneet johtuen halpatuonnin kasvusta. Taiwanin ja Etelä-Korean markkinaosuudet ovat Suomessa selvästi alemmat kuin muualla teollisuusmaissa keskimäärin, joten niiden osuuksien Suomessa voidaan olettaa jatkossa nousevan. Neuvostoliitossa muut länsimaat ovat täyttäneet Suomen viennin supistumisen aiheuttaman aukon. Regressioanalyysi osoitti markkinaosuuksien ja yksikkötyökustannusten välisen riippuvuuden vaatetusteollisuudessa varsin pieneksi, mutta samalla todettiin, että korkeisiin yksikkötyökustannuksiin liittyi sekä korkeita että matalia markkinaosuuksia, kun taas alhaiset yksikkötyökustannukset indikoivat poikkeuksetta korkean markkinaosuuden.

ASIASANAT: Hintakilpailukyky, markkinaosuus, vaatetusteollisuus

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	VAATETUSTEOLLISUUDEN KILPAILUTILANNE	
2.1	Teollisuusmaiden strategiavaihtoehdot	2
2.2	Suomen kilpailutilanne	4
3	VAATETUSTEOLLISUUDEN HINTAKILPAILUKYVYN MITTAAMINEN	
3.1	Hintakilpailukyky ja reaalin kilpailukyky vaatetusteollisuudessa	7
3.2	Kilpailuedellytysten mittarit	8
3.2.1	Suhteelliset kustannukset	8
3.2.2	Suhteelliset hinnat	10
3.3	Kilpailumenestyksen mittarit	10
3.3.1	Suhteellinen kannattavuus	10
3.3.2	Markkinaosuus	11
3.4	Kilpailijamaiden painotus	12
4	SUOMEN VAATETUSTEOLLISUUDEN KILPAILUEDELLYTYKSET YKSIKKÖTYÖKUSTANNUKSILLA MITATTUNA	
4.1	Tasovertailu	15
4.2	Muutosvertailu	17
4.3	Tuottavuus- ja valuuttakurssivaikutukset	19
4.4	Painotusten vertailu	21
5	SUOMEN VAATETUSTEOLLISUUDEN KILPAILUMENESTYS	
5.1	Markkinaosuudet länsimarkkinoilla	24
5.2	Markkinaosuudet yksittäisissä kilpailijamaissa	25
5.3	Tärkeimpien kilpailijamaiden markkinaosuudet	27
5.4	Markkinaosuudet Neuvostoliitossa	29
5.5	Halpatuontimaiden markkinaosuudet	31
6	YHTEENVETO	33
	LÄHDELUETTELO	
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämä työ on tehty ETLA:n toimialaryhmässä osana vaatetusteollisuutta käsittelevää tutkimusprojektia, joka kuuluu Kansainvälisen systeemianalyysin laitoksen IIASA:n TES-tutkimusohjelmaan.

Tavoitteena on selvittää vaatetusteollisuuden kilpailuedellytysten ja kilpailumenestyksen historiallinen kehitys sekä niiden välinen yhteys. Aggregoidun kokonaiskuvan lisäksi on tilannetta tarkasteltu yksittäisten kilpailijamaiden tasolla ja kilpailuedellytysten indikaattori on hajotettu osatekijöihinsä. Vertailun kohteena ovat pääasiassa muut teollisuusmaat, mutta myös halpatuontimaiden kilpailumenestys ja Suomen itäviennin kehitys on selvitetty.

Toisessa luvussa kuvataan teollisuusmaiden ja Suomen yleinen kilpailutilanne nopeasti muuttuvilla maailmanmarkkinoilla ja annetaan viimeaikaisen suhdannekehityksen perusteella saatava kuva toimialan tulevaisuudennäkymistä. Sen jälkeen tutkitaan, miten hintakilpailukykyä tulisi vaatetusteollisuudessa mitata ja mitä eri indikaattoreita sille on. Neljännessä luvussa selvitetään Suomen vaatetusteollisuuden kilpailuedellytykset käyttäen mittarina yksikkötyökustannuksia ja viidennessä kilpailumenestys markkinaosuuksilla ilmaistuna.

Vaatetusteollisuutta ei tässä selvityksessä ole toimialana voitu määritellä yksikäsitteisesti, vaan eri toimialaluokituksia on jouduttu käyttämään rinnakkain. Luokituksissa on joitain huomattaviakin eroja, joten kulloinkin käytetty luokitus on merkitty kuvaan.

2 VAATETUSTEOLLISUUDEN KILPAILUTILANNE

2.1 Teollisuusmaiden strategiavaihtoehdot

Vaatetusteollisuuden maailmankauppaa on viime vuosina hallinnut voimakas kaupan vapautumista seurannut rakenteellinen muutos, joka on aiheuttanut sopeutumispaineita erityisesti teollisuusmaissa. Monet kehitysmaat ovat aloittaneet teollistumisprosessinsa työvaltaisesta vaatetusteollisuudesta ja ovat halvan työvoiman maina pystyneet tuottamaan vaatteita teollisuusmaita edullisemmin. Teollisuusmaissa vaatetustuotannon osuus kokonaistuotannosta on pudonnut voimakkaasti.

Toinen muutoksia aiheuttanut tekijä markkinoilla on ollut teollisuusmaiden kuluttajien ostovoiman ja sitä kautta muotitietoisuuden kasvu. Kustannusten ohella tärkeiksi kilpailutekijöiksi ovat muodostuneet tuotesuunnittelu, markkinointi sekä sopeutuminen yhä nopeammassa tahdissa tapahtuviin mallistojen muutoksiin /9/.

Suhteellinen etu vaatteiden valmistuksessa voikin nykyään perustua lähinnä joko alhaisiin tuotantokustannuksiin tai tuotteen differointiin. Kaupan esteiden poistuminen on aiheuttanut näiden tekijöiden muodostumisen määrääviksi, ja tuotannon erikoistumista on päässyt tapahtumaan. Samalla on yleistynyt teollisuusmaiden suorittama palkkavalmistus halvan työvoiman maissa, ja sen osuus teollisuusmaiden tuonnista on kasvanut nopeammin kuin perinteinen halpatuonti. Palkkavalmistuksen heikkoutena on tuotannon huono joustavuus, joten jatkossa suunnittelun ohella osa fyysisestä tuotannosta tulee kustannuserosta huolimatta säilymään teollisuusmaissa lähellä markkinoita.

Toisaalta teollisuusmaat ovat turvautuneet protektionistisiin toimenpiteisiin suojellakseen omaa vaatetustuotantoaan. Parhaana esimerkkinä tästä on useimpien viejä- ja tuojamaiden allekirjoittama ns. monikuitusopimus (MFA-sopimus), joka säätelee tekstiilien ja vaatteiden maailmankauppaa sallimalla halpatuonnille

vain tietyn suuruisen kasvuprosentin vuosittain. Sopimus oli alunperin tarkoitettu väliaikaiseksi, mutta sitä on jatkuvasti uusittu, ja sillä on edelleen merkityksensä halpatuonnin vapaan kasvun estäjänä /3/.

On huomattava, että halpatuontimaiden kilpailuetu ei perustu ainoastaan työkustannuksiin vaan myös alhaisiin pääomakustannuksiin. Vaatetusteollisuuden teknologia on yhtenäistä ja vapaasti liikkuvaa, joten Kauko-idän maiden konekanta on teollisuusmaiden tasolla. Käyttöaste muodostuu Kauko-idässä kuitenkin korkeammaksi, sillä koneita käytetään kolmessa vuorossa lähes ympäri vuoden.

Teollisuusmaat ovat reagoineet tilanteeseen käyttäen erilaisia strategiavaihtoehtoja. Englanti ja Ranska panostivat keskitettyyn yritysraenteeseen ja massatuotannon etuihin. Suurten yritysten etuina nähtiin olevan pitkien sarjojen lisäksi mahdollisuus laaja-alaisiin kampanjoihin erottuvien tuotemerkkien luomiseksi ja edellytykset uusimman teknologian käyttöön. Myös vaatetusteollisuuden vertikaalinen integroituminen tekstiiliteollisuuden jatkoksi on aiheuttanut useissa maissa paineita yrityskoon kasvattamiseen. Massatuotannon strategia alhaisten tuotantokustannusten saavuttamiseksi on kuitenkin suurelta osin osoittautunut epäonnistuneeksi em. maiden kohdalla, mutta markkinointiin panostaneiden yritysten kohdalla suuri yrityskoko on ollut tärkeä menestystekijä /4/.

Italia ja Länsi-Saksa omaksuivat pienehköjen, joustavien ja erikoistuneiden yritysten strategian ja ovat menestyneet em. maita paremmin. Ideana on hoitaa vaatetus- ja tekstiiliteollisuuden yhteistyö muodostamalla vertikaalisia yritysketjuja ja panostamalla alhaisten kustannusten sijasta tuoteinnovaatioihin ja vientimarkkinointiin. Tämä strategia on onnistunut nopeasti muuttuvilla markkinoilla edellistä vaihtoehtoa paremmin, ja Englanti sekä Ranska ovat seuranneet Italian esimerkkiä siirtymällä suosimaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä /4/.

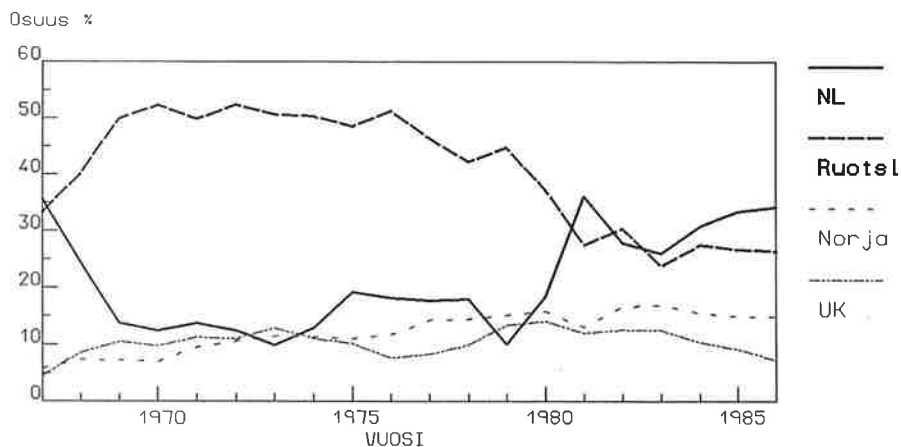
2.2 Suomen kilpailutilanne

Suomen vaatetusteollisuudelle markkinaolosuhteiden muutokset ovat olleet ratkaisevia. Aiemmin toimialan suhteellinen etu nojasi alhaisiin työkustannuksiin mm. Ruotsiin nähden. Yksikkötyökustannukset ovat kuitenkin nousseet Suomessa huomattavasti nopeammin kuin teollisuusmaissa keskimäärin, ja halpojen työkustannusten etu on selvästi menetetty. Toimialan on ollut pakko etsiä kilpailuetua muualta ja ainoana mahdollisuutena on nähty siirtyminen massatuotteiden valmistuksesta erikoistuneeseen tuotantoon.

Suomen kohdalla sopeutuminen muutoksiin on kuitenkin vasta aluillaan, sillä Suomi on ollut muihin teollisuusmaihin nähden erityisasemassa voimakkaan itäviennin ansiosta. Suuri osa tuotannosta on saatu markkinoitua Neuvostoliittoon ja siten sopeutumisen aikataulu on ollut yhteydessä itäviennin kehitykseen. Jatkossa itäviennin oletettavasti edelleen supistuessa tuotannon on muututtava länsimarkkinoita vastaavaksi, mikäli toimiala haluaa turvata tulevaisuutensa.

Kilpailutilanteen muutosten myötä eri maiden osuudet Suomen viennistä ja tuonnista ovat muuttuneet. Kuvassa 2.1 on esitetty viennin kohdalta neljän tärkeimmän kohdemaan osuuksien kehitys vuodesta 1967 lähtien. Jakson alkupuolella Ruotsin merkitys oli selvästi hallitseva, mutta 80-luvun vaihteessa sen osuus laski nopeasti samalla kun Neuvostoliitto muodostui tärkeimmäksi viennin kohdemaaksi. Norjan ja Iso-Britannian osuudet Suomen viennistä ovat pysyneet lähes muuttumattomina.

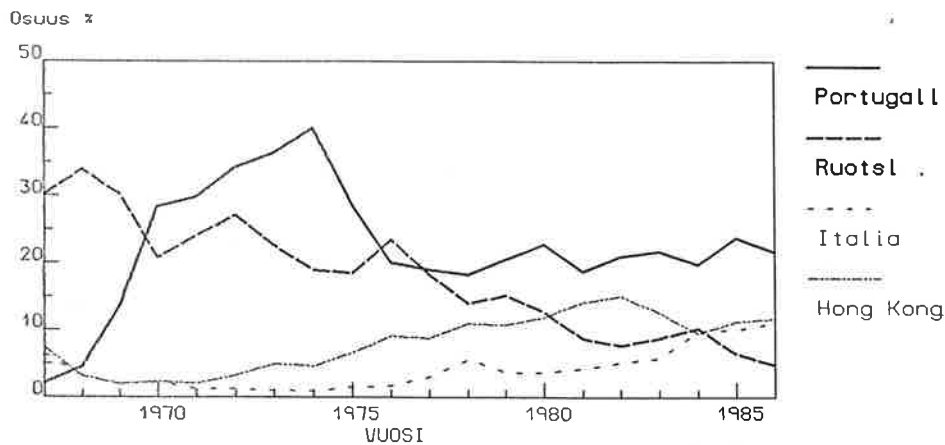
Kuva 2.1 SUOMEN VIENTIOSUUDET 1967-1986 (CCCN 61)

Lähde: VATEVA:n vuosikirjat

Tuontiosuuksien kohdalla (kuva 2.2) Ruotsin merkitys on myös jatkuvasti pienentynyt. Tärkein tuontimaa on Portugali, jonka osuus on jakson loppuosalla pysynyt lähes paikoillaan samoin kuin perinteisen halpatuontimaan Hong Kongin. Italian merkitys on jatkuvasti ollut nousussa ja siitä on tällä hetkellä muodostunut jo toiseksi painavin tuontimaa. Jatkossa tuonnin kannalta olennaisiksi muodostuvatkin ne EC-maat, joissa halvat työkustannukset yhdistyvät markkinoiden läheisyyteen.

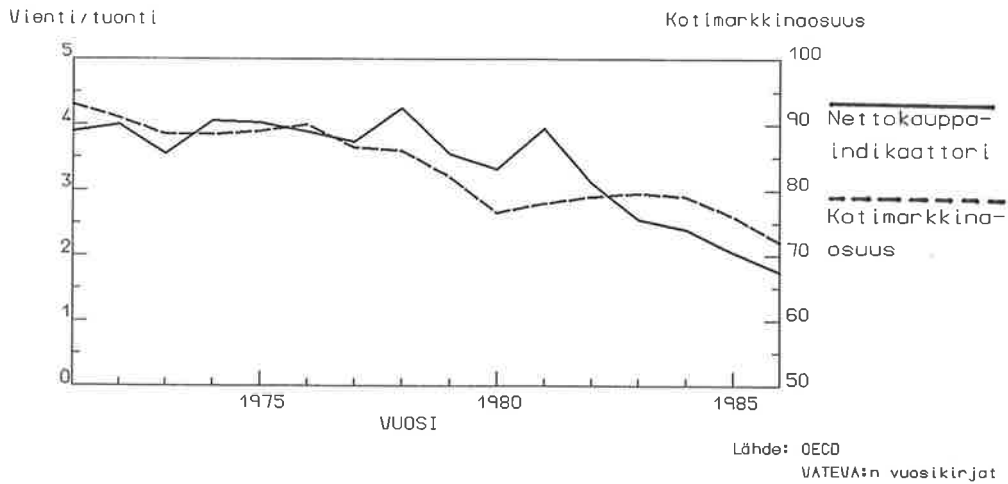
Kuva 2.2 SUOMEN TUONTIOSUUDET 1967-1986 (CCCN 61)

Lähde: VATEVA:n vuosikirjat.

Lähinnä itäviennin vuoksi Suomi on edelleen harvinainen teollisuusmaa siinä mielessä, että sen ulkomaankauppa vaate- ja tekstiiliteollisuuden tuotteilla on ylijäämäistä. Kuvassa 2.3 on esitetty toimialan nettokauppaindikaattori, joka on saatu jakamalla viennin arvo tuonnin arvolla kunakin vuonna. Ylijäämä on 80-luvulla jatkuvasti pienentynyt ja muuttunee lähivuosina alijäämäksi. Samassa kuvassa on esitetty myös kotimaisen tuotannon osuus Suomen kulutuksesta ja tämän perusteella todetaan, että tuonnin merkitys kotimarkkinoilla on ollut varsin pieni, mutta se on viime vuosina kasvanut erittäin nopeasti. Yhä suurempi osa kotimarkkinoille jäävistä tuotteista joutuukin jatkossa toteamaan kotimaisen kulutuksen siirtymisen tuontitavaraan.

Kuva 2.3 SUOMEN NETTOKAUPPAINDIKAATTORI JA KOTIMARKKINAOSUUS 1971-1986 (ISIC 322, CCCN 61)

Viimeaikaisen kehityksen perusteella vaatetusteollisuuden tuotannon kasvumahdollisuuksia pidetään heikkoina, koska kotimainen kysyntä kasvaa hitaasti ja tuonti lisääntyy edelleen. Erityisesti muotituotteiden tuonti alhaisen palkkatason EC-maista kasvaa nopeasti. Vientipuolella länsiviennin kasvun ei odoteta olevan riittävä korvaamaan itäviennin supistumisen, koska hintakilpailukyky on huono, sopivista markkinointikanavista on puutetta ja hyödykerakenne kaipaa sopeuttamista /1/.

3 VAATETUSTEOLLISUUDEN HINTAKILPAILUKYVYN MITTAMINEN

3.1 Hintakilpailukyky ja reaalin kilpailukyky vaatetusteollisuudessa

Kilpailukyvyn analyysissa erotetaan toisistaan ns. hintakilpailukyky ja reaalin kilpailukyky. Hintakilpailukyky korostaa suhteellisten hintojen ja ulkomaankauppavirtojen välistä riippuvuutta eli lopputuotteen hinnan ja sitä kautta sen kustannusten katsotaan olevan merkityksellisin tekijä kuluttajan ostopäätöksessä. Yhtenäisten tuotteiden markkinoilla näin voidaan olettaa olevan ja tällöin pelkästään hintakilpailukyvyn käsittely on riittävää. Tuotteiden hintakilpailukyvyn takana heijastuvat maan luonnonvarat, sijainti, tietotaito, tuotannon tehokkuus ja valuuttakurssipolitiikka. Hintakilpailukyvyn tarkastelua helpottaa se, että sitä kuvaavat suureet ovat helposti kvantifioitavia.

Hintakilpailukykyyn sisältyvätkin tekijöiden vaikutusta kutsutaan reaalisesti kilpailukykyksi. Tällöin tuotteen hintaa tärkeämpänä pidetään sen ominaisuuksia tai niistä luotua kuvaa, eli kyse on tuotedifferoinnista, markkinoinnista, laadusta yms. tekijöistä, joille yhteistä on vaikea mitattavuus. Reaalin kilpailukyky joudutaan tästä syystä usein jättämään tarkastelujen ulkopuolelle, vaikka sen merkitys voi olla toimialasta riippuen hyvinkin suuri.

Perinteisessä vaatteiden massatuotannossa hintakilpailukyvyllä on selvästi suurempi merkitys kuin reaalisella kilpailukyvyllä. Tämä tuotanto siirtyykin teollisuusmaiden huonon hintakilpailukyvyn seurauksena palkkavalmistuksen ja halpatuonnin kautta halvan työvoiman maihin. Erikoistuneessa tuotannossa ratkaisevia puolestaan ovat mallistot ja markkinoiden läheisyys eli reaalin kilpailukyky. Näistä tekijöistä on muodostunut teollisuusmaiden vaatetustuotannon kilpailuetu. On kuitenkin huomattava, että teollisuusmaiden ryhmän sisällä useimmilla mailla on tämä

etu ja tästä johtuen niiden välisessä kilpailussa myös kustannuserot muodostuvat tärkeiksi. Toisin sanoen esim. Suomen kohdalla hyvä reaalin kilpailukyky on tuotannon välttämätön mutta ei riittävä edellytys. Nimenomaan tästä syystä hintakilpailukykyvertailut teollisuusmaiden välillä ovat tarpeellisia ja mielekkäitä.

3.2 Kilpailuedellytysten mittarit

3.2.1 Suhteelliset kustannukset

Hintakilpailukyvyn näkökulmasta katsottuna kilpailuedellytykset muodostuvat suhteellisten yksikkökustannusten perusteella, koska kustannusten nousu heijastuu tuotteen hintaan ja johtaa kilpailumenestyksen heikkenemiseen. Jos tarkastelussa on mukana myös reaalin kilpailukyky, ei tilanne ole näin selvä, sillä kohonneiden kustannusten takana saattaa olla parannus tuotteen laadussa, markkinoinnissa tai muussa reaalisesta kilpailukyvyn osatekijässä.

Ihanteellinen kustannuskehityksen mittari olisi kokonaisyksikkökustannusten indeksi täydellä käyttöasteella mitattuna. Tälläisen indikaattorin muodostaminen on kuitenkin tilastollisten vaikeuksien vuoksi hankalaa. Korvaavana vaihtoehtona on tutkia kunkin panostekijän vaikutusta erikseen tai yrittää löytää yksi kriteeri, jossa heijastuu mahdollisimman monen kustannustekijän kehitys. Olennaista on tietää kustannuserien painoarvot kokonaiskustannuksissa sekä toisaalta ne erät, joissa muodostuu eroja Suomen ja kilpailijamaiden välille. Tarkastelun tueksi on taulukossa 1 esitetty Suomen vaatetusteollisuuden kustannusrakenne vuonna 1984.

Taulukko 1 Vaatetusteollisuuden kustannusrakenne vuonna 1984
(% tuotannon bruttoarvosta)

Raaka-aineet ja puolivalmisteet	43
Palkat	28
Muut muuttuvat kustannukset	7
Bruttokate	22

lähde:Teollisuustilasto, osa 3

Raaka-aineet ja puolivalmisteet ovat kustannusrakenteen perusteella selvästi suurin kustannuserä. Niiden hinnat muodostuvat kuitenkin pääasiassa maailmanmarkkinahintojen perusteella eivätkä ne siten eroa suuresti maittain. Tästä syystä niillä ei useinkaan ole merkittävää vaikutusta hintakilpailukykyyn.

Bruttokatteeseen osana sisältyvillä pääomakustannuksilla on oma merkityksensä erojen muodostumiseen, koska ne vaihtelevat maittain. Kansantalouden tasolla tuotantoon sidotun pääoman ja sen hinnan selvittäminen on kuitenkin tilastollisten seikkojen vuoksi erittäin vaikeaa. Lisäksi niiden osuus on selvästi työkustannuksia pienempi.

Kuljetuskustannukset vaikuttavat tuotteen lopulliseen hintaan. Vaatetustuotteet ovat kuitenkin kevyitä, vähän tilaa vaativia ja helppoja kuljettaa, joten kuljetuskustannusten merkitys toimialan kilpailukyvyille on perinteisesti ollut vähäinen.

Työkustannukset ovat kustannusrakenteen perusteella toiseksi suurin erä vaatetusteollisuudessa, mutta niiden merkitys on todellisuudessa suurempi, koska raaka-aineet ja puolivalmisteet sisältävät runsaasti työkustannuksia. Jalostusarvosta laskettuna niiden osuus oli vuonna 1984 61% ja nimenomaan työkustannuksissa oli eroja eri maiden välillä. Jos työkustannukset suhteutetaan tuotoksen määrään saadaan mukaan lisäksi tuottavuuskehitys, johon myös reaalin kilpailukyky osin heijastuu. Yksikkötyökustannusten katsotaankin olevan kattavin saatavissa oleva kustannuspuolen indikaattori ja sitä käytetään yleisesti /12/.

3.2.2 Suhteelliset hinnat

Suhteellisten hintojen käyttö hintakilpailukyvyn mittarina on perusteltua tilanteissa, joissa tarjoaja pystyy tuotteensa erityisominaisuuksien perusteella määräämään siitä saamansa hinnan eli hän on ns. hinnanasettaja. Tällöin vaatetusteollisuuden avoimen sektorin hintojen nousu suhteessa kilpailijamaihin tulkitaan kilpailukyvyn heikkenemiseksi, koska kohonneiden hintojen takana ovat nousseet kustannukset.

Suomalainen tarjoaja ei kuitenkaan usein ole hinnanasettaja vaan ns. hinnanottaja, joka joutuu toteamaan hinnat ulkoa määrättyinä. Suhteellisten hintojen käytön vaikeutena onkin niiden tulkinnan voimakas riippuvuus vallitsevasta markkinatilanteesta. Nousseiden kustannusten lisäksi kohonneet hinnat voidaan tulkita reaktioksi kysynnän kasvuun, ja kilpailukyvyn ei voida katsoa tällöin heikentyneen. Lisäksi hinnanottajan kohdalla hintojen nousu on aina seuraus kysynnän tai tarjonnan muutoksista, joten kilpailukyky on hinnanottajalle parantunut suhteellisten hintojen noustessa. Ongelmaksi muodostuu myös riittävän kattavan hintaindeksin löytäminen. Em. tekijöiden perusteella suhteellisten hintojen tutkimista ei tässä yhteydessä pidetä oleellisena /8/.

3.3 Kilpailumenestyksen mittarit

3.3.1 Suhteellinen kannattavuus

Suhteellinen kannattavuus on varsin laaja kilpailumenestyksen mittari, sillä siinä tulevat huomioon otetuiksi kaikki kilpailukykyyn vaikuttavat tekijät. Huonot kilpailuedellytykset heijastuvat toiminnan tulokseen nopeasti, koska lyhyellä aikavälillä

yrietykset pyrkivät säilyttämään asemansa markkinoilla ja antavat kustannusten nousun siirtyä ensi kädessä kannattavuuteen. Tämä siksi, että markkinaosuusien takaisinvaltaus on usein kallis ja pitkäaikainen prosessi. Pitkällä aikavälillä muuttunut kannattavuus vaikuttaa tarjonnan reaktioiden kautta tuotantomääriin, kapasiteettiin ja markkinaosuuksiin, jotka puolestaan näkyvät uudelleen kannattavuudessa. Suhteellinen kannattavuus on siten kilpailumenestyksen mittarina parhaimmillaan lyhyellä aikavälillä /10/.

Erityisesti vaatetusteollisuuden kohdalla kannattavuuden kehityksen tulkinta muodostuu ongelmalliseksi. Esimerkiksi Ruotsissa huonot kilpailuedellytykset ovat johtaneet heikkoon kannattavuuteen ja sitä kautta tuotannon supistumiseen eli huonoimpien yksiköiden karsiutumiseen. Tästä on seurannut toimialan tasolla kannattavuuden parantuminen eli maan kilpailukyvyyn vaatetusteollisuudessa voidaan katsoa parantuneen. Yksittäisen yrityksen kannalta kansainvälinen kilpailutilanne ei kuitenkaan ole muuttunut lainkaan ja kilpailumenestyksen ei tässä mielessä voida sanoa parantuneen. Tälläisten sopeutumisreaktioiden vaikutusten erottamiseksi "todellisesta" kilpailukyvyyn paranemisesta on hyvä tutkia kannattavuuden ohella tuotannon volyymin kehitystä. Jos kannattavuus on parantunut ja volyymi samalla noussut, on kilpailukyky selvästikin parantunut. Jos volyymi on puolestaan laskenut, on kyse huonon kannattavuuden aiheuttamista rationalisointitoimista /8/.

3.3.2 Markkinaosuus

Heikentynyt kannattavuus vaikuttaa yritysten haluun ja kykyyn saada tuotteitaan kaupaksi vientimarkkinoilla. Seurauksena on viennin osuuden pieneneminen markkinoiden kokonaiskulutuksesta eli markkinaosuuden lasku. Pitkällä aikavälillä markkinaosuutta pidetään parhaana kilpailumenestyksen mittarina, sillä siinä heijastuvat sekä hintakilpailukyvyssä että reaalisessa kilpailukyvyssä tapahtuneet muutokset. Ongelmia aiheuttaa vaikutusten viipymä, joka saattaa olla jopa 4-5 vuotta. Suurimmillaan kilpailuedellytysten muutosten vaikutuksen markkinaosuuksiin on todettu olevan 2-3 vuoden viipymillä /10/.

Muuttuneen markkinaosuuden takana voi vaihtuneen kilpailutilanteen lisäksi olla kysynnän rakenteen muutos. Jos esim. kysynnän kasvu kohdistuu niihin tuotteisiin, joita maa vie suhteellisesti muita enemmän, on seurauksena markkinaosuuden kasvu. Samoin tapahtuu jos kysyntä kasvaa alueilla, joihin maa vie muita enemmän. Nämä kaupan rakennetekijät voidaan poistaa tarkastelustans. vakiomarkkinaosuustarkastelun avulla, jonka ideana on puhdistaa markkinaosuudet rakennevaikutuksista ja selittää jäljelle jäänyt muutos kilpailukykyvaikutukseksi.

Markkinaosuus lasketaan yleensä osuutena markkina-alueen tuonnista, jolloin sen oman tuotannon merkitys kilpailulle jää huomiotta. Tässä menettelyssä esim. Suomen vientimarkkinoilla markkinan oman tuotannon osuuden kulutuksesta kasvaessa näyttää Suomen kilpailumenestys pysyneen ennallaan, vaikka se tosiasiasa on heikentynyt. Teoreettisesti markkinaosuus on parempi laskea osuutena kulutuksesta, vaikka tuontimaiden keskinäisessä vertailussa tuontiosuus onkin parempi kilpailumenestyksen mittari/11/.

3.4 Kilpailijamaiden painotus

Kilpailukykytarkasteluissa halutaan maakohtaisten vertailujen lisäksi tietää kehitys suhteessa kaikkiin kilpailijamaihin keskimäärin. Markkinaosuuksien kohdalla tämä tapahtuu laajentamalla tutkittavaa markkina-aluetta, mutta yksikkökustannusten ja hintojen kohdalla eri maat joudutaan painottamaan yhteen. Ongelmaksi muodostuu painojen määräminen siten, että ne mahdollisimman hyvin kuvaisivat vallitsevaa kilpailutilannetta.

Yleisimmin painot asetetaan sen mukaan mikä on kunkin maan osuus Suomen viennistä. Nämä ns. bilateraaliset vientipainot saadaan lasketuksi kaavasta

$$W_{sj} = X_{sj} / X_s, \quad (1)$$

missä W_{sj} = maan j paino Suomelle
 X_{sj} = vienti Suomesta maahan j
 X_s = Suomen kokonaisvientii.

Bilateraaliset vientipainot on helppo laskea ja ne ovat perusteltuja tilanteissa, joissa vientituotteidemme pääasiallinen kilpailija vientimarkkinoilla on näiden markkinoiden oma tuotanto. Muissa tapauksissa niitä ei voida pitää hyvinä, koska laskettaessa jonkin maan painoa jää ottamatta huomioon sen ja Suomen välinen kilpailu kolmansien maiden markkinoilla.

Puute on mahdollista korjata erottamalla eri maiden rooli toisalta tarjoajina maailmanmarkkinoilla ja toisalta markkina-alueina, joilla kilpailua käydään. Bilateraaliset vientipainot antavat kunkin markkina-alueen merkityksen Suomelle ja maiden paino tarjoajina saadaan suhteuttamalla niiden vienti koko maailman vientiin. Kun nämä kaksi tekijää yhdistetään saadaan painojen laskentakaavaksi /10/

$$W_{sj} = \frac{X_{sj}}{X_s} * \frac{X_j}{X} \quad (2)$$

jossa X_{sj} = vienti Suomesta maahan j
 X_s = Suomen kokonaisvient
 X_j = maan j kokonaisvient
 X = koko maailman vienti.

Saatu painotus ei huomioi maiden tarjonnan alueellista rakennetta ja maiden merkitys tarjoajina tulisikin koko maailman sijasta selvittää kullakin markkinalla erikseen. Tämän merkityksen kertoo maasta tulevan tuonnin osuus markkinan kokonaistarjonnasta. Kokonaistarjonnaksi on luettava avoimen sektorin tuotanto, johon on lisätty tuonti ja vähennetty vienti. Laskentakaavaksi saadaan

$$W_{sj} = \sum_i \frac{X_{si}}{X_s} * \frac{M_{ij}}{P_i - X_i + M_i} \quad (3)$$

jossa M_{ij} = tuonti maasta j maahan i
 P_i = maan i avoimen sektorin tuotanto
 M_i = maan i kokonaistuotanto.

Summan oikeenpuoleinen termi antaa maan j merkityksen tarjoajana markkina-alueella i ja vasen termi kertoo markkina-alueen i merkityksen Suomen vientikohteena. Laskemalla yhteen maan j näin saama paino jokaisella markkina-alueella saadaan sen kokonaispaino Suomelle.

Edellistä painosysteemiä kutsutaan jatkossa nimellä kaksoisvientipainot mukaanlukien markkinan tuotanto. Se on perusteltu tapauksissa, joissa sekä markkinan oma tuotanto että muut tarjoajat ovat merkityksellisiä kilpailijoita Suomen vientikohteissa. Vaatimuksena on markkinoiden segmentoitumattomuus koti- ja ulkomaisten tarjoajien välillä. Painoja kohtaan on esitetty kritiikkiä siitä, että ne asettuvat liian lähelle bilateraalisia vientipainoja, minkä aiheuttaa markkina-alueiden oman tuotannon huomioiminen laskelmissa. Tämän tuotannon osuus on usein hyvin suuri ja efektiä korostaa se, että maan avoimen sektorin tuotannoksi joudutaan katsomaan koko tuotanto, koska tarkempaa rajausta on vaikea suorittaa /6/.

Markkinat ovat usein segmentoituneet eri tarjoajien kesken ja tällöin markkina-alueen oman tuotannon huomioiminen ei ole tarpeellista. Kaava (3) saa nyt muodon

$$W_{sj} = \sum_{i \neq j} \frac{X_{si}}{X_s} * \frac{M_{ij}}{M_i} \quad (4)$$

Ehto $i \neq j$ johtuu siitä, että maan j markkinoita ei voida huomioida yhteenlaskussa, koska sillä ei ole tuontia näille markkinoille ($M_j = 0$). Tätä painotusta kutsutaan nimellä kaksoisvientipainot ilman markkinan tuotantoa ja se kuvaa muiden tuojien välistä kilpailua Suomea vastaan vientimarkkinoilla. Painot poikkeavat bilateraalisista vientipainoista ja voivat antaa harhaanjohtavia tuloksia. Erityisesti ne aliarvioivat pienten maiden merkitystä maille, joiden kanssa niillä on paljon kahdenkeskistä kauppaa. Suomen kohdalla esim. Ruotsin paino jää liian pieneksi.

Kummassakaan edellä olevassa kaksoisvientipainosysteemissä ei ole mukana Suomen avoimen sektorin kilpailu Suomessa tuojia vastaan. Puute on teknisesti helppo poistaa laskelmista, sillä Suomea voidaan käsitellä markkina-alueena siinä missä muitakin maita. Bilateraalisissa vientiosuuksissa Suomen kokonaisvientiin otetaan mukaan kotimaahan jäävä tuotanto ja eri maiden painoissa huomioidaan niiden osuudet Suomen tuonnista. Saatu painotus antaa suuren merkityksen Suomessa tapahtuvalle kilpailulle, koska Suomen bilateraalin vientiosuus eli kotimaahan jäävä tarjonta on suuri /10/.

4 SUOMEN VAATETUSTEOLLISUUDEN KILPAILUEDELLYTYKSET YKSIKKÖTYÖ- KUSTANNUKSILLA MITATTUNA

4.1 Tasovertailu

Vaatetusteollisuuden kilpailuedellytysten mittariksi on tässä tutkimuksessa valittu yksikkötyökustannukset. Toimiala pysyy teknologisesta kehityksestä huolimatta jatkossakin työvaltaisena, ja nimenomaan työ kustannusten katsotaan olevan suurin syy teollisuusmaiden hintakilpailukyvyyn menetykseen.

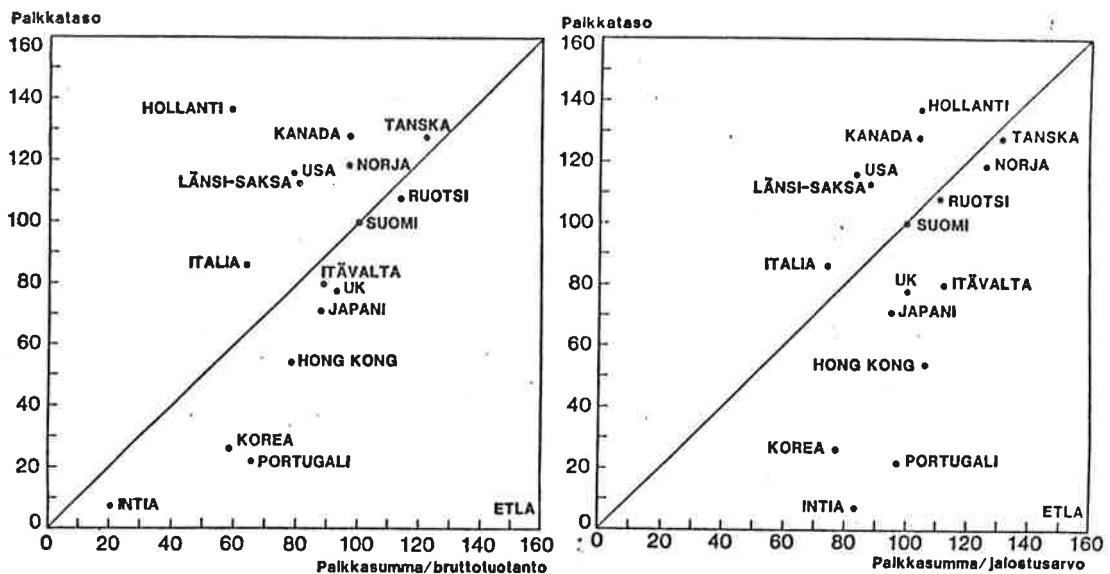
Yksikkötyökustannusten laskennassa on tilastollisia vaikeuksia. Suomen vaatetusteollisuuden kannalta kiinnostaville teollisuusmaille ne voidaan Ranskaa ja Portugalia lukuunottamatta laskea yhtenäisellä tavalla, mutta kehitys- ja NIC-maiden tilastotuotanto ei anna tähän mahdollisuuksia. Yksikkötyökustannusten kansainvälisessä vertailussa joudutaan täten rajoittumaan teollisuusmaihin.

Karkean tasovertailun suorittaminen on kuitenkin mahdollista eräiden eri ryhmiin kuuluvien maiden kesken. Kuvassa 4.1 on esitetty pystyakselilla vaatetusteollisuuden palkkataso ja vaakakselilla yksikkötyökustannukset 16 maassa vuonna 1982. Palkkataso on saatu jakamalla kokonaispalkkasumma palkansaajien lukumäärällä ja yksikkötyökustannuksia on arvioitu palkkasumman suhteella bruttotuotantoon (kuva A) tai jalostusarvoon (kuva B). On huomattava, että käytettyjen muuttujien laskentaperusteet vaihtelevat maittain, palkanlisiä ei ole huomioitu ja maiden erilaiset kehittyneisyysasteet synnyttävät vääristymiä lukuihin.

Kuva 4.1 PALKKA- JA YKSIKKÖTYÖKUSTANNUSTASO 15 MAASSA SUHTEESSA SUOMEEN (ISIC 322), SUOMI = 100

A

B

Vaatetusteollisuuden palkkataso on kehitys- ja NIC-maissa selvästi Suomen ja muiden teollisuusmaiden alapuolella, sillä esimerkiksi Intiassa se on vain noin 10% ja Etelä-Koreassa noin 25% Suomen tasosta samassa valuutassa ilmaistuna. Teollisuusmaista Italialla, Itävallalla, Englannilla ja Portugalilla on Suomea alhaisempi palkkataso, mutta tilannetta korjaa se, että Italias- ja Itävallassa välillisten palkkakustannusten osuus on Suomea suurempi. Suomea korkeamman palkkatason maiden kohdalla välilliset palkkakustannukset parantavat Suomen tilannetta suhteessa Ruotsiin, Tanskaan ja Länsi-Saksaan.

Palkkatason ja yksikkötyökustannusten välinen yhteys tapauksessa, jossa yksikkötyökustannukset on arvioitu tuotannon bruttoarvon kautta, näkyy kuvasta A. Alhainen palkkataso näyttää indikoivan myös alhaiset yksikkötyökustannukset eli teollisuusmaiden tuottavuudet eivät ole niin paljon korkeampia, että ne pystyisivät korvaamaan kalliimmat työkustannukset. Kuva on piirretty siten, että Suomeen nähden korkeamman tuottavuuden omaavat maat asettuvat kuvan halkaisijan yläpuolelle ja alemman tuottavuuden maat alapuolelle. Tällä perusteella todetaan, että Suomea korkeamman palkkatason maissa on Ruotsia lukuunottamatta myös korkeampi tuottavuus ja alhaisemman palkkatason maissa ainoastaan Italiassa on parempi tuottavuus.

Arvonlisäyksen avulla ilmaistujen yksikkötyökustannusten kohdalla tilanne on hieman erilainen (kuva B), sillä nyt alhaisen palkkatason maiden tuottavuudesta saatava kuva näyttää selvästi huonommalta. Erityisesti Intian ja Portugalin tuottavuudet osoittautuvat niin huonoiksi, että niiden yksikkötyökustannukset asettuvat teollisuusmaiden tasolle. Suomea korkeamman palkkatason maissa tuottavuus on muissa Pohjoismaissa huonompi, mutta kaikissa muissa maissa Suomea parempi. Yleisesti ottaen käytettäessä jalostusarvoa tuotannon mittarina erot yksikkötyökustannuksissa pienenevät teollisuusmaiden hyväksi ja Suomen tilanne suhteessa muihin teollisuusmaihiin paranee.

4.2 Muutosvertailu

Kuvassa 4.2 on esitetty Suomen vaatetusteollisuuden samassa valuutassa ilmaistujen yksikkötyökustannusten keskimääräinen kehitys suhteessa 12 läntiseen teollisuusmaahan¹. Käytetty painotus on kaksoisvientipainot mukaanlukien markkinan tuotanto. Maat sekä niiden painot on merkitty kuvaan. Yksikkötyökustannukset on laskettu käyttämällä ansiotason mittarina kokonaistyökustannuksia tuntia kohden ja tuottavuuden kuvaajana tuotannon volyyymiä suhteessa palkansaajien lukumäärään. Laskutapa on teoreettisesti puutteellinen, mutta sen käyttöä puoltaa se, että tällä tavoin yksikkötyökustannukset saatiin laskettua yhtenäisellä tavalla kaikille maille. Kyse on muutosvertailusta, joten tulokset on ilmaistu indeksimuodossa ja perusvuodeksi valittiin vuosi 1967.

Kuvan perusteella vaatetusteollisuuden yksikkötyökustannukset ovat nousseet Suomessa selvästi kilpailijamaita nopeammin. Nousu on trendinomaisena ollut jatkuvaa ja sen suuruus tarkastelujakson loppuun mennessä oli 40%. Ainostaan vuosina 1977 ja 1978 oli kehitys selvästi Suomelle suotuisaa.

Keskimääräisen kehityksen takana on usein suuria eroja suhteessa yksittäisiin kilpailijamaihin. Niinpä samassa kuvassa on esitetty kehitys painojen perusteella viiteen tärkeimpään kilpailija-

1) Japani, Kanada, USA, Belgia, Hollanti, Italia, Itävalta, Norja, Ruotsi, Saksan liittotasavalta, Tanska, Yhdistynyt Kuningaskunta

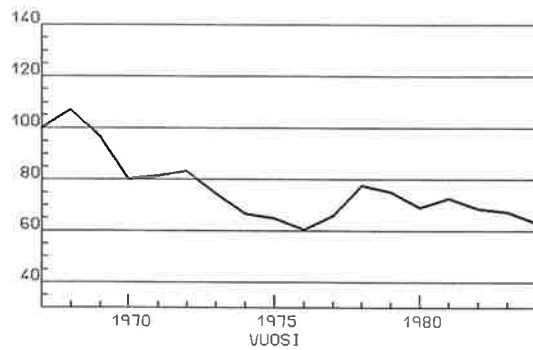
Kuva 4.2 SUOMEN VAATETUSTEOLLISUUDEN SUHTEELLISET
YKSIKKÖTYÖKUSTANNUKSET (ISIC 322)

Yksikkötyökustannukset
samassa valuutassa

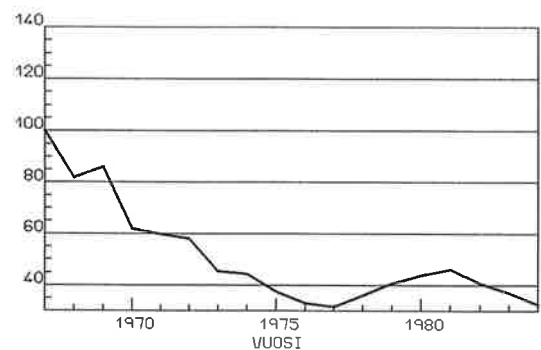
KILPAILIJAMAAT/SUOMI

Kaksoisvientipainot ml. markkinan tuotanto

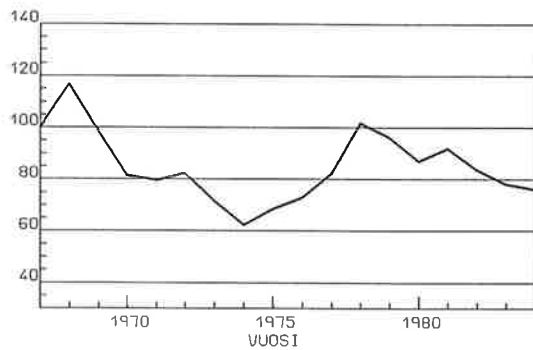
Eng. Swe. Ita. Ger. Nor. Fra. Usa. Den. Jap. Aus. Bel. Can. Net
23.5 20.3 11.1 9.6 9.4 - 7.1 3.7 2.6 1.6 1.5 1.2 1.1

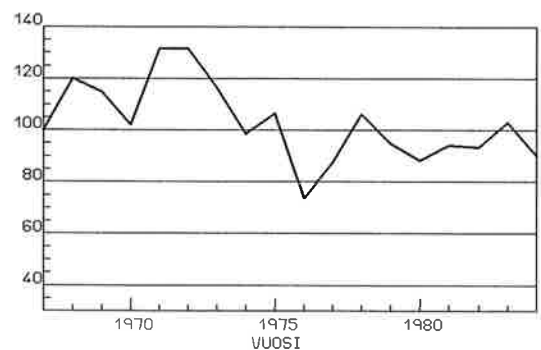
ENGLANTI/SUOMI

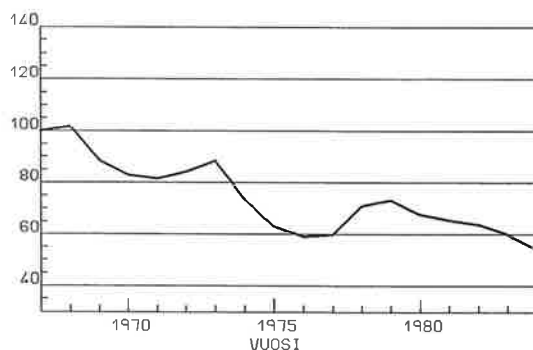
RUOTSI/SUOMI

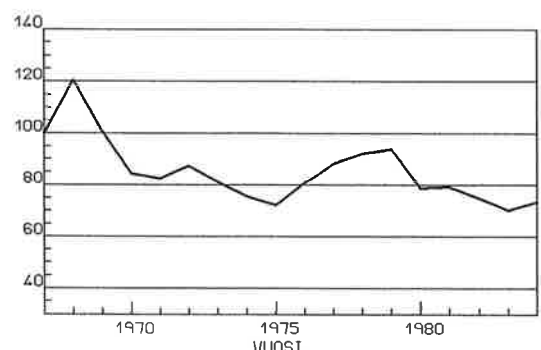
ITALIA/SUOMI

LÄNSI-SAKSA/SUOMI

NORJA/SUOMI

maahan nähden kuhunkin erikseen. Nopeinta nousu on ollut suhteessa Englantiin ja Länsi-Saksaan. Myös Ruotsin kohdalla tilanne on Suomen kannalta heikentynyt, tosin edellisiä maita vähemmän. Italiassa yksikkötyökustannusten taso suhteessa Suomeen oli jakson lopussa sama kuin alussakin ja kehitys on ollut Suomelle tutkituista viidestä maasta paras. Tyypillisiä Italian kohdalla ovat suuret vaihtelut muutoksissa.

Kehitys suhteessa kilpailijamaihin keskimäärin on siis pitkälle ollut seurausta Englannin suuresta painosta, sillä se on ainoa tärkeä maa, jonka suhteen kehitys on selvästi keskimääräistä huonompi. Toisen suuren painon omaavan maan Ruotsin vaikutus parantaa hieman kokonaiskuvaa. Italian paino ei ole riittävän suuri olennaisesti korjaamaan tilannetta.

4.3 Tuottavuus ja valuuttakurssivaikutukset

Yksikkötyökustannukset muodostuvat ansiotason, tuottavuuden ja valuuttakurssien yhteisvaikutuksena. Näiden eri tekijöiden vaikutuksen selvittäminen on suoritettu kuvassa 4.3. Yhtenäisellä viivalla on ilmaistu yksikkötyökustannukset samassa valuutassa laskettuna, ja tiheä katkoviiva on yksikkötyökustannukset kunkin maan omassa valuutassa eli näiden kahden käyrän ero antaa valuuttakurssien vaikutuksen. Koska harvalla katkoviivalla on kuvattu kokonaistyökustannukset tuntia kohden paikallisessa valuutassa, muodostuu tuottavuusvaikutus tiheään ja harvan katkoviivan erotuksena.

Suuri osa Suomen yksikkötyökustannusten huonosta kehityksestä selittyy muita nopeammin nousseilla paikallisessa valuutassa ilmaistuilla kokonaistyökustannuksilla tuntia kohden. Myös tuottavuus on noussut hitaammin kuin kilpailijamaissa, vaikka jakson loppuosalla sen vaikutus onkin ollut hieman positiivinen. Valuuttakurssivaikutus on koko jakson ajalta positiivinen, mutta suurimman osan ajasta se on pysynyt neutraalina.

Kuva 4.3 KOKONAISTYÖKUSTANNUS-, TUOTTAVUUS- JA VALUUTTAKURSSIVAIKUTUKSET (ISIC 322)

Ytk samassa valuutassa

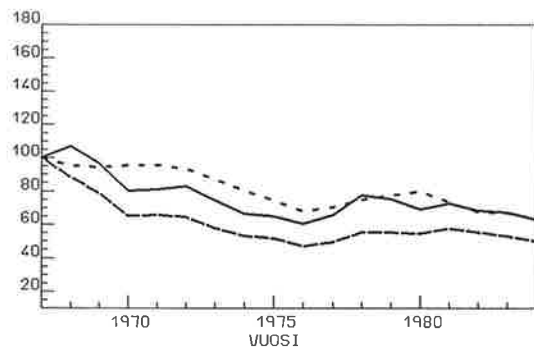
Ytk paikallisissa valuutoissa

Työkustannukset paikallisessa valuutassa

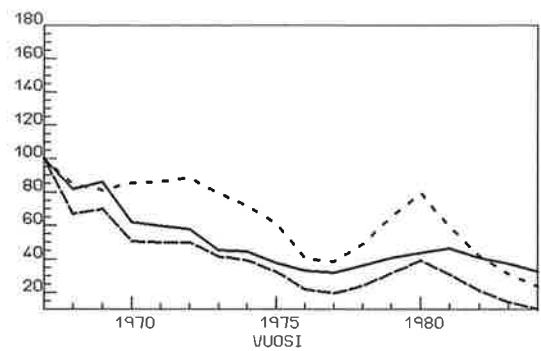
Maa ei mukana kuvassa

KILPAILIJAMAAT/SUOMI

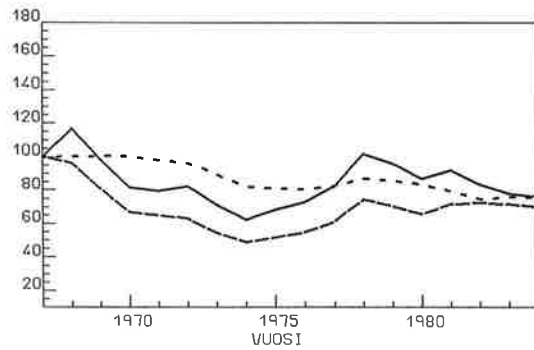
Eng	Swe	Ita	Ger	Nor	Frg	Usa	Den	Jap	Aus	Bel	Can	Net
23.5	20.3	11.1	9.6	9.2	7.3	7.1	3.7	2.6	1.6	1.5	1.2	1.1

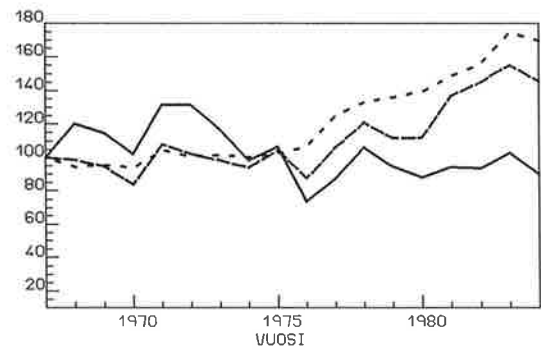
ENGLANTI/SUOMI

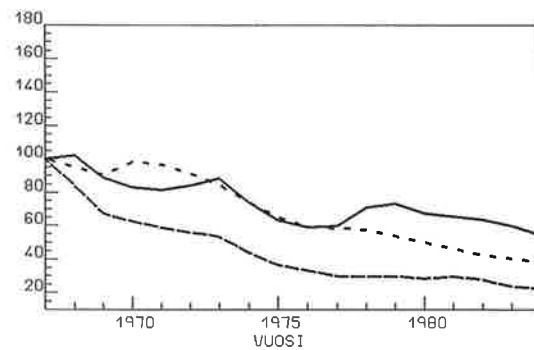
RUOTSI/SUOMI

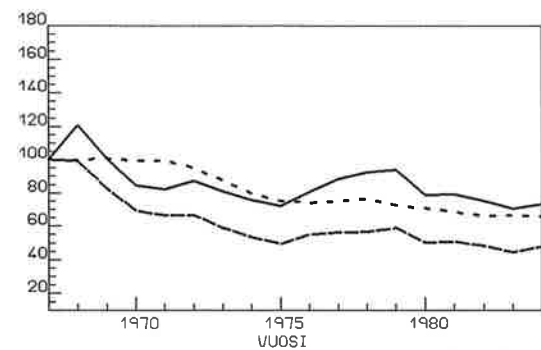
ITALIA/SUOMI

LÄNSI-SAKSA/SUOMI

NORJA/SUOMI

Tärkeimmän kilpailijamaan Englannin tapauksessa huomio kiinnittyy kokonaistyökustannusten voimakkaisiin heilahteluihin ja huonoon tuottavuuskehitykseen jakson alkupuolella. Valuuttakurssien Suomelle positiivinen vaikutus on jäänyt pienemmäksi kuin keskimäärin ja työkustannusten kehitys on jakson loppuosalla ollut Suomen kannalta erityisen huono.

Ruotsiin nähden tuottavuus on 1970-luvulta lähtien jatkuvasti parantunut ja työkustannuskehitys on ollut keskimääräistä parempi. Valuuttakurssivaikutus on kuitenkin kääntynyt viime vuosina negatiiviseksi ja se on eliminoinut hyvän tuottavuuskehityksen.

Tulevaisuudessa yhä tärkeämmäksi muodostuvan kilpailijamaan Italian kuva poikkeaa huomattavasti muista. Työkustannukset ovat kohonneet selvästi Suomea nopeammin ilman, että tuottavuus olisi pystynyt seuraamaan riittävästi perässä. Tilannetta on Italiassa korjattu antamalla valuuttakurssin heikettä ja tämän ansiosta kokonaiskehitys on pysynyt Suomen tasalla.

Länsi-Saksan ja Norjan kehitys on pääpiirteittäin ollut yhtenäistä: työkustannukset ovat nousseet Suomea hitaammin, tuottavuuskehitys on pysynyt jakson alkua lukuunottamatta samassa vauhdissa ja valuuttakurssivaikutus on ollut Suomelle positiivinen. Suomen markan devalvoituminen ei kuitenkaan ole ollut riittävän suuri kompensoimaan Suomen nopeampaa työkustannuskehitystä.

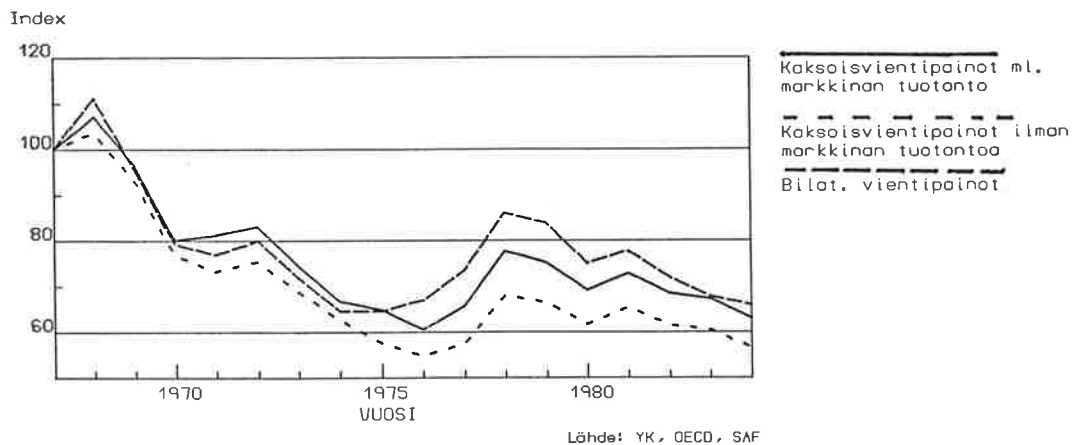
Tuottavuuskehitys on siis ollut varsin samantyyppistä kaikkiin maihin nähden, eikä kokonaiskehityksessä voida selvästi havaita minkään yksittäisen maan vaikutusta. Valuuttakurssien kohdalla voimakas devalvoituminen suhteessa Saksan markkaan korvautuu revalvoitumisella Italian liiraan nähden ja kokonaisvaikutus jää hieman positiiviseksi Englannin ja Ruotsin ansiosta.

4.4 Painotusten vertailu

Eri painotusmenetelmien aiheuttamat erot kilpailukyvystä saatavaan kuvaan on esitelty kuvassa 4.4. Indeksit on laskettu Laspeyresin indeksikaavalla ja kiinteinä painoina on käytetty vuo-

sien -81, -83 ja -85 painojen aritmeettista keskiarvoa. Bilateraalisten vientipainojen käyttö näyttää antavan Suomen kannalta parhaan tuloksen, mikä johtuu Ruotsin ja Norjan suurista osuuksista Suomen viennissä. Näissä maissahan yksikkötyökustannukset ovat nousseet lähes yhtä nopeasti kuin Suomessa. Indeksien välille muodostuvat erot eivät ole suuria, joten myös molemmat kaksoisvientipainotukset asettuvat varsin lähelle toisiaan osoittaen sen, että toimiala on avoin eikä markkinan oma tuotanto siten aina ole dominoivassa asemassa.

Kuva 4.4 PAINOTUSMENETELMIEN AIHEUTTAMAT EROT
YKSIKKÖTYÖKUSTANNUKSISSA (ISIC 322)

Yksittäisen kilpailijamaan kohdalla eri menetelmillä saadut painot saattavat olla täysin toisistaan poikkeavia ja usein ne muuttuvat ajan kuluessa. Kuvassa 4.5 on esitetty neljän tärkeän kilpailijamaan kolmella eri tavalla laskettujen painojen historiallinen kehitys.

Suurimmat erot eri painotusten välille saadaan Ruotsin tapauksessa, sillä Ruotsilla on suuri bilateraalin vientiosuus, mutta sillä ei pienenä maana ole suuria osuuksia kolmansien maiden markkinoilla. Lisäksi sen oman tuotannon supistuminen on siirtänyt kaksoisvientipainon ml. markkinan tuotanto bilateraalisen vientiosuuden läheisyydestä toisen kaksoisvientipainon tasolle.

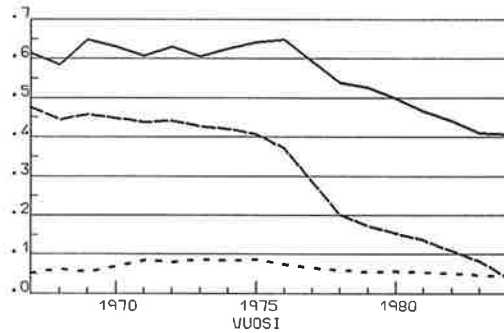
Englannin painoissa ei historiallisesti ole tapahtunut suuria muutoksia ja eri painot eivät merkittävästi poikkea toisistaan. Italian tapauksessa käytetyllä menetelmällä on suuri merkitys saatavaan painoon, koska sen osuus Suomen viennistä on marginaa-

linen mutta markkinaosuudet kolmansilla markkinoilla suuria. Huomattava on myös Italian merkityksen jatkuva nousu; se on kaksoisvientipainoilla mitattuna jo yhtä tärkeä kilpailijamaa kuin Englanti. Neljäntenä maana kuvassa olevan Länsi-Saksan painot ovat hieman kasvaneet tarkastelujaksolla, mutta muuten niissä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

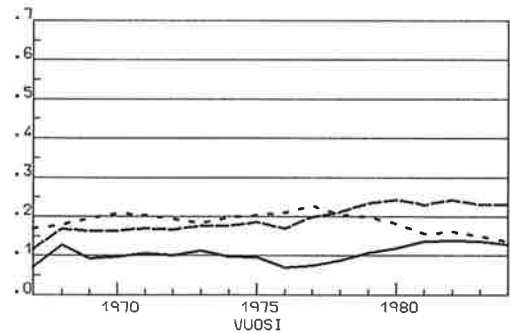
Kuva 4.5 KILPAILIJAMAIDEN PAINOJEN KEHITYS (ISIC 322)

— Bilateraaliset vientipainot
- - - Kaksoisvientipainot m.l. markkinan tuotanto
- - - Kaksoisvientipainot ilman markkinan tuotantoa

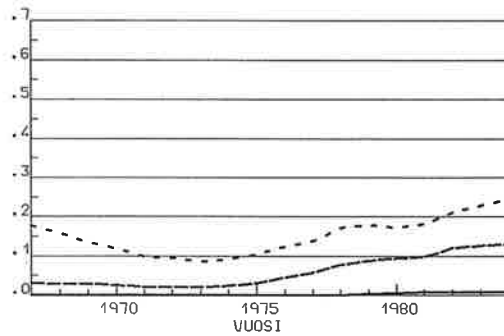
RUOTSI

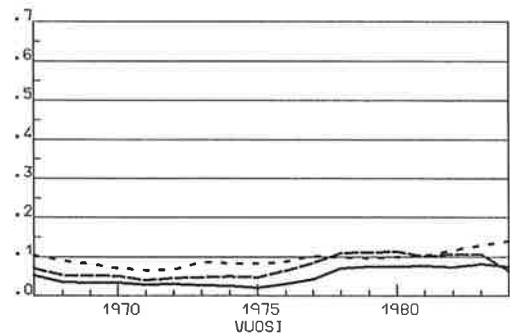
ENGLANTI

ITALIA

LÄNSI-SAKSA

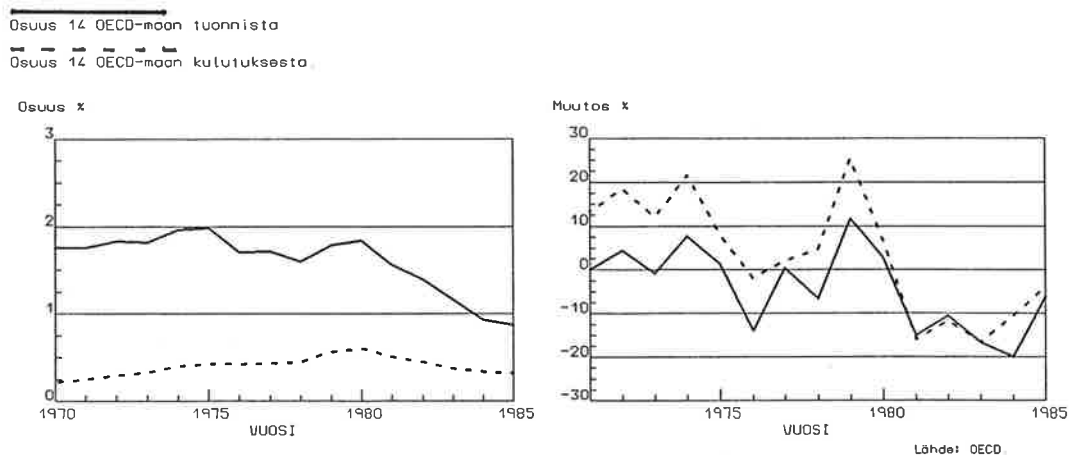
Lähde: OECD

5 SUOMEN VAATETUSTEOLLISUUDEN KILPAILUMENESTYS

5.1 Markkinaosuudet länsimarkkinoilla

Suomen vaatetusteollisuuden kilpailumenestystä suhteessa muihin teollisuusmaihin mitataan tässä selvityksessä sen markkinaosuudella 14 OECD-maan muodostamalla markkina-alueella. Näihin 14 maahan kuuluvat edellä yksikkötyökustannusten yhteydessä tutkitujen 12 maan lisäksi Ranska ja Suomi. Markkinaosuudet on laskettu osuuksina sekä tuonnista että kulutuksesta, jotta nähtäisiin millaisia eroja muodostuu näiden kahden indikaattorin välille.

Kuva 5.1 SUOMEN VAATETUSTEOLLISUUDEN MARKKINAOSUUDET JA NIIDEN SUHTEELLISET MUUTOKSET 1970-1985 (ISIC 322)

Kuvassa 5.1 on esitetty vaatetusteollisuuden markkinaosuuksien historiallinen kehitys sekä niissä tapahtuneet suhteelliset muutokset vuosina 1970-1985. Suomen osuus valitun markkina-alueen tuonnista pysyi tarkastelujakson alkupuolella varsin vakaana lähellä kahta prosenttia, mutta kääntyi vuonna 1980 jyrkkään laskuun ja on tuoreimman havainnon mukaan jo alle yhden prosentin. Myös osuus kulutuksesta kääntyi samana vuonna laskuun, vaikka se sitä ennen oli jatkuvasti noussut. Suhteellisten muutosten pe-

rusteella todetaankin, että osuus kulutuksesta on kehittynyt selvästi suotuisammin kuin osuus tuonnista. Eräs selitys tälle havainnolle on markkina-alueen ulkopuolisista - lähinnä Kaukoidän halpatuontimaista - saapuneen tuonnin kasvu, sillä tällöin Suomen osuus tuonnista kehittyy suhteellisesti huonommin kuin sen osuus kulutuksesta. Toinen selitysvaihtoehto on tutkittavaan markkina-alueeseen kuuluvien maiden keskinäisen kaupan kasvu, jolloin myös suhteelliset muutokset kulutus- ja tuontiosuuksissa ovat erisuuret.

Jos verrataan Suomen markkinaosuuden kuvaajaa yksikkötyökustannusten kehitykseen kuvassa 4.2, huomataan että näiden välillä on havaittavissa riippuvuutta. Suomen suhteelliset yksikkötyökustannukset nousivat vuosina 1972-1976, jonka seurauksena markkinaosuus oli laskussa vuosina 1975-1978. Yksikkötyökustannusten positiivinen kehitys 1976-1978 puolestaan edelsi markkinaosuusien nousua 1978-1980, jonka jälkeen molemmat kilpailukyvyn mittarit ovat osoittaneet laskua. Näyttäisi siis siltä, että markkinaosuus seuraa vaatetusteollisuudessa yksikkötyökustannusten kehitystä noin 2 vuoden viipymällä.

Liitteessä 1 suoritettu regressioanalyysi ei kuitenkaan tue tätä näkemystä, sillä saadut selityskertoimet olivat kaikilla viipymillä erittäin pieniä. Paras selitys saatiin 2 vuoden viipymällä, mutta ero nollan ja yhden vuoden viipymiin oli täysin mitätön. Hajontakuvista on mielenkiintoista todeta, että pisteet pyrkivät asettumaan kuvan yläkolmioon ja alakolmio jäämään tyhjäksi, eli Suomen alhaiset yksikkötyökustannukset näyttävät aina indikoivan korkean markkinaosuuden, mutta kalliiden yksikkötyökustannusten tapauksessa markkinaosuus voi olla joko korkea tai matala.

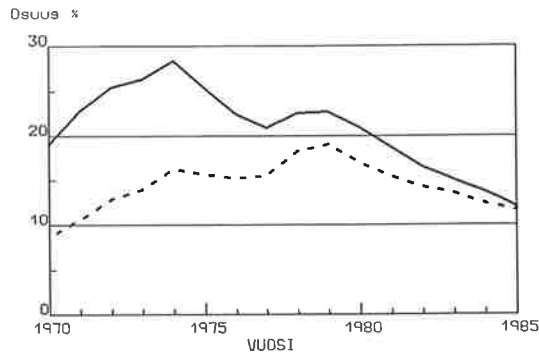
5.2 Markkinaosuudet yksittäisissä kilpailijamaissa

Kuvassa 5.2 on tutkittu Suomen markkinaosuutta yksittäisten kilpailijamaiden muodostamilla markkina-alueilla. Myös nyt luvut on ilmaistu osuuksina sekä tuonnista että kulutuksesta, joten kuvasta on lisäksi mahdollista päätellä kunkin maan menestys omilla markkinoillaan.

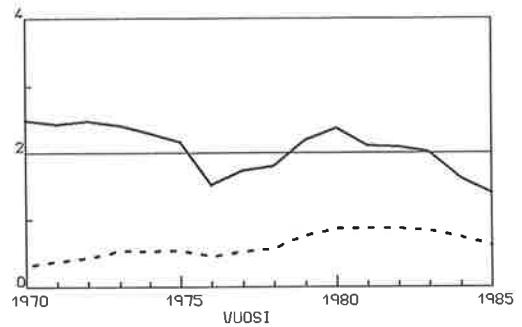
Kuva 5.2 SUOMEN MARKKINAOSUUDET TÄRKEIMMISSÄ
VIENTIMAISSA 1970-1985 (ISIC 322)

— Osuus tuonnista
- - - Osuus kulutuksesta

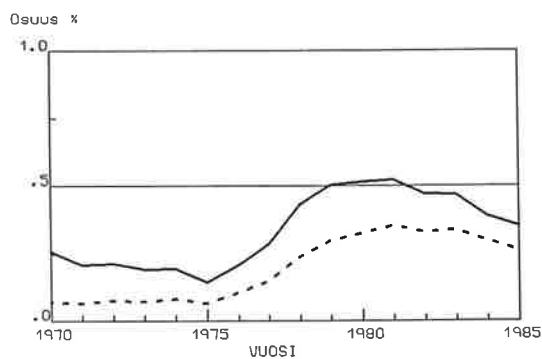
RUOTSISSA

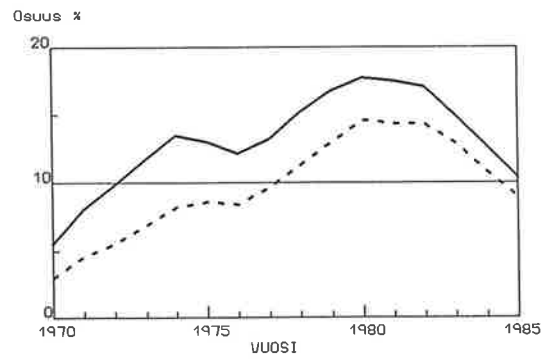
ENGLANNISSA

LÄNSI-SAKSASSA

NORJASSA

Lähde: OECD

Ruotsissa Suomen markkinaosuudet ovat olleet jyrkässä laskussa kuten Ruotsin bilateraalisien vientiosuuden kehityksen perusteella oli jo odotettavissa. Kulutus- ja tuontiosuuksien välinen ero on selvästi pienentynyt osoittaen Ruotsin oman kilpailevan tuotannon supistumisen lähes kokonaan pois.

Englannissa Suomi on menestynyt varsin hyvin, vaikka kehitys on viime aikoina kääntynyt huonompaan suuntaan. Myös Englannin kohdalla on havaittavissa kulutusosuuden tuontiosuutta parempi kehitys johtuen alueen oman tuotannon kulutusosuuden pienenemisestä.

Markkinaosuudet Norjassa ja Länsi-Saksassa muistuttavat sikäli toisiaan, että molemmissa maissa Suomi menestyi 1970-luvun lopussa erittäin hyvin, mutta sen jälkeen menestys on ollut heikompi. Kummassakin maassa alueen oman tuotannon osuus on alunperin ollut varsin pieni, joten molemmat käyrät osoittavat samansuuntaista kehitystä.

Markkinaosuuksilla yksittäisissä kilpailijamaissa ja Suomen yleisellä yksikkötyökustannuskehityksellä näyttää kuvien 5.2 ja 4.2 perusteella olevan jonkin verran yhteyttä keskenään. Sen sijaan yksikkötyökustannusten kehitys suhteessa johonkin maahan ja markkinaosuus tässä maassa eivät juurikaan näytä seuraavan toisiaan.

5.3 Tärkeimpien kilpailijamaiden markkinaosuudet

Kuvassa 5.3 on esitetty kuuden Suomelle tärkeän kilpailijamaan markkinaosuuksien kehitys edellä mainitulla 14 OECD-maan muodostamalla markkina-alueella.

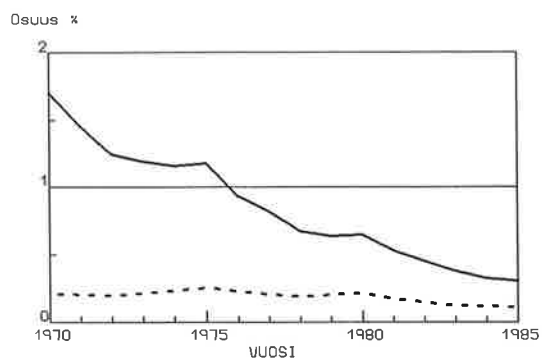
Vaatetusteollisuuden supistamisen strategiakseen valinneen Ruotsin markkinaosuus on laskenut erittäin jyrkästi koko tarkastelujaksolla ja samoin on tapahtunut osittain vastaavaa strategiaa noudattaneen Norjan kohdalla. Myös massatuotannon strategiakseen valinneet Englanti ja Ranska ovat menestyneet heikosti, Englanti hieman Ranskaa paremmin. Sen sijaan joustavan strategian omaksuneet Italia ja Länsi-Saksa ovat selvästi menestyneet hyvin, sillä niiden osuudet kokonaistuonnista ovat laskeneet vain hieman ja kulutusosuudet ovat kehittyneet suotuisasti.

Suomen markkinaosuuden kehitys asettuu vertailussa suunnilleen muiden Pohjoismaiden ja massatuotannon strategian valinneiden maiden väliin, eikä Suomi siten ole länsimarkkinoilla menestynyt

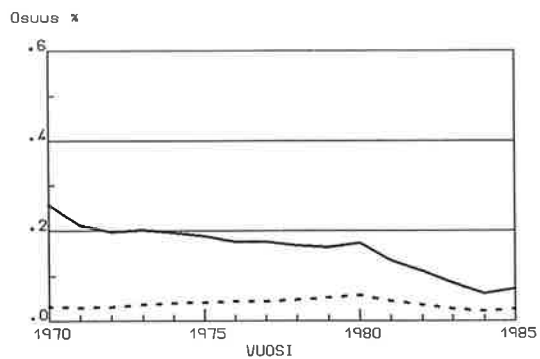
Kuva 5.3 KILPAILIJAMAIDEN MARKKINAOSUUDET
14 OECD-MAAN ALUEELLA (ISIC 322)

— Osuus tuonnista
- - - Osuus kulutuksesta

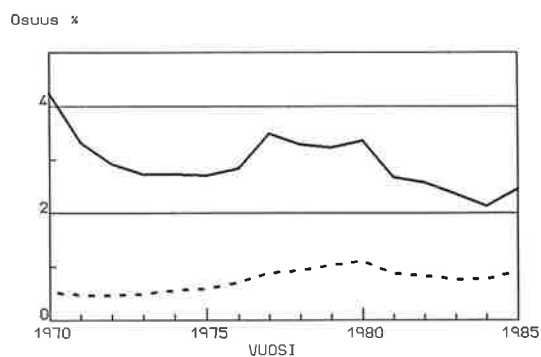
RUOTSI

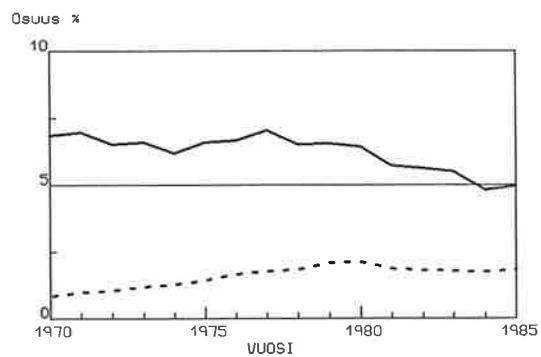
NORJA

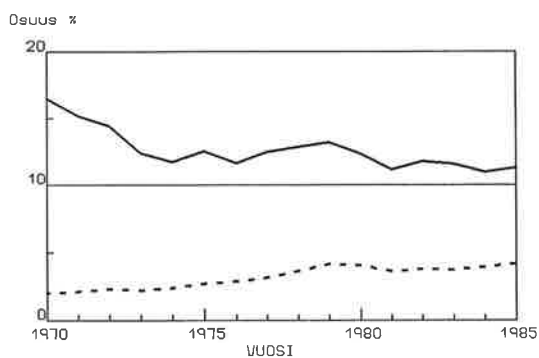
ENGLANTI

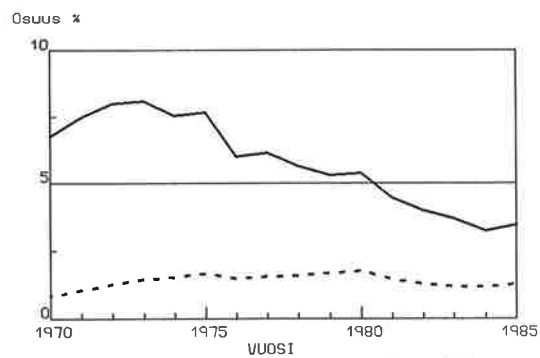
LÄNSI-SAKSA

ITALIA

RANSKA

Lähde: OECD

erityisen hyvin suhteessa muihin teollisuusmaihin. Jos verrataan havaintoa yksikkötyökustannuskehitykseen suhteessa samoihin maihin, havaitaan että yksikkötyökustannukset osin pystyvät selittämään markkinaosuuksia. Huonosti menestyneisiin Ruotsiin ja Norjaan nähden Suomen yksikkötyökustannuskehitys on ollut varsin hyvä, kun taas Suomea paremmin menestyneisiin Englantiin ja Länsi-Saksaan nähden se on ollut huono. Poikkeuksen muodostaa Italia, jossa yksikkötyökustannukset ovat nousseet samassa tahdissa kuin Suomessakin, mutta jonka markkinaosuus on kehittynyt selvästi paremmin. Selityksenä tälle on se, että Italian tuotteissa hinta ei maan valitseman strategian mukaan ole merkityksellisin menekkiin vaikuttava tekijä.

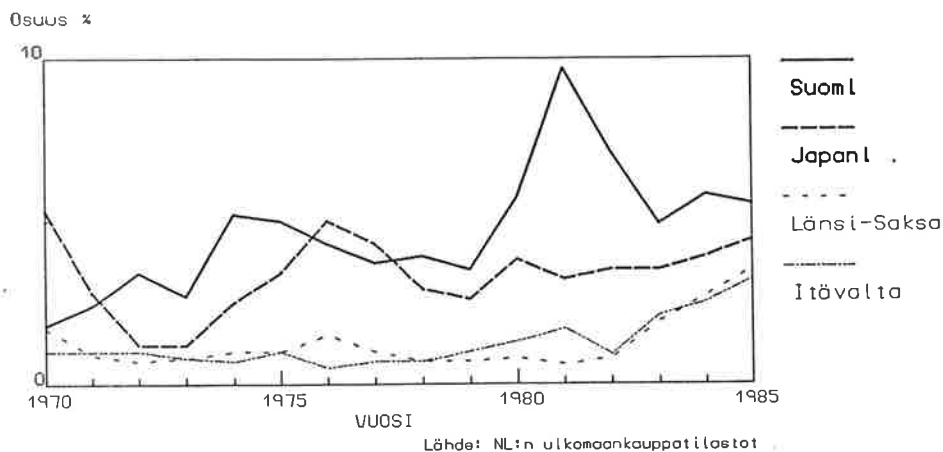
5.4 Markkinaosuudet Neuvostoliitossa

Suomen vaatetusteollisuuden suhteellisen hyvän menestys on hyvin pitkälle perustunut menestymiseen bilateraaliselta pohjalta tapahtuvassa idänkaupassa. Kun vaatteiden bilateraalikauppa on öljyn hinnan alenemisen myötä kohdannut vaikeuksia, on mielenkiintoista tietää, mikä on Suomen asema suhteessa muihin tuojiin Neuvostoliitossa.

Kuvassa 5.4 on annettu tärkeimpien länsituojiensa osuudet Neuvostoliiton vaatteiden kokonaistuonnista. Siitä on selvästi havaittavissa Suomen itäviennin kasvuboomi 1980-luvun taitteessa ns. toisen öljykriisin jälkeen ja sitä seurannut lähes yhtä nopea palautuminen. Vaikka Suomi on sen jälkeen onnistunut pitämään asemansa, on huolestuttavaa todeta, että muiden länsimaiden osuudet ovat kasvaneet voimakkaasti. Erityisesti Länsi-Saksa ja Itävalta ovat nostaneet osuuttaan huomattavasti. Tällä perusteella voidaan todeta, että Suomen kilpailuasema Neuvostoliitossa tulee jatkossa olemaan varsin vaikea, eikä siellä ole odotettavissa suuria kasvumahdollisuuksia.

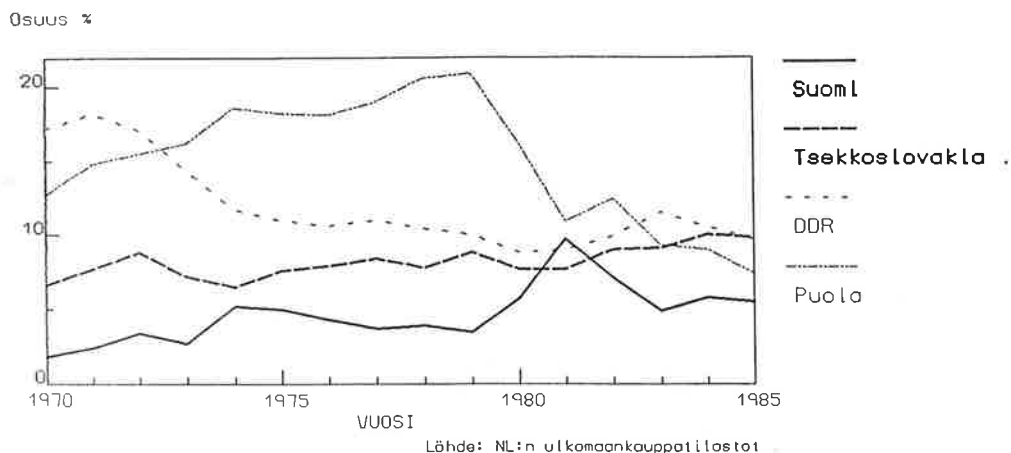
Itäviennin nopealla kasvulla vuosina 1979 ja 1980 oli kuvien 5.1 ja 5.4 perusteella selvä vaikutus Suomen asemaan länsimarkkinoilla. Kun suomalaiset viejät keskittyivät idänkauppaan, päästettiin markkinaosuus länsimarkkinoilla jyrkään laskuun vuonna 1980. Kun itäviennin imu loppui, ei menetettyjen markkinaosuuksien takaisinvaltaus ole onnistunut, koska tuotevalikoima oli sovitettu idänkaupan vaatimuksiin. Tässä mielessä menestys Neuvostoliitossa on toimialalle ollut osittain haitallista, sillä se vei pohjan menestymiseltä länsimarkkinoilla ainakin lyhyellä aikavälillä ja aiheuttaa nyt vaikeita sopeutumisongelmia.

Kuva 5.4 LÄNSITUOJIEEN MARKKINAOSUUDET NEUVOSTOLIITOSSA 1970-1985 (No. 91, NL:n tulliluokitus)

Pienten socialististen maiden osuudet Neuvostoliiton tuonnista ovat samaa suuruusluokkaa kuin Suomenkin. Kuvasta 5.5 havaitaan, että niiden osuudet ovat pysyneet varsin paikallaan, eivätkä ne siten näytä uhkaavan Suomen asemia. Merkillepantavaa on Puolan osuuden raju pieneneminen 1980-luvulla.

Kuva 5.5 SUOMEN JA SEV-MAIDEN MARKKINAOSUUDET NEUVOSTOLIITOSSA 1970-1985 (No.91, NL:n tulliluokitus)

5.5 Halpatuontimaiden markkinaosuudet

Kaukoidän halpatuontimaat ovat Länsi-Euroopan markkinoilla menestyneet viime vuosina erittäin hyvin ja niiden tuontiosuudet ovat nousseet nopeasti. Suomi on näiden maiden kannalta pieni ja syrjäinen markkina-alue, joten voidaan olettaa, että ne ovat kiinnostuneita Suomesta vasta sen jälkeen kun muut markkinat ovat kyllästyneet. Tässä mielessä on hyödyllistä verrata halpatuontimaiden markkinaosuuksia Suomessa niiden osuuksiin OECD-alueella, sillä tästä voidaan mahdollisesti päätellä, mitkä maat tulevat jatkossa nostamaan osuuksiaan Suomessa.

Mukaan on valittu myös EEC-hen kuuluva halvan työvoiman maa Portugali. Sen osuus Suomen kulutuksesta on kuvan 5.6 perusteella n. 10% luokkaa, mutta osuus 14 OECD-maan tuonnista on yllättäen erittäin pieni, vain noin prosentti. Tämä selittyy sillä, että Portugali EFTA-maana sai varsin vapaasti harjoittaa kauppaa Suomen kanssa, mutta sen EEC-vienti oli kiintiöity. Nyt kun Portugali on liittynyt EEC-hen ja kaupan esteet vaiheittain kokonaan poistuvat, on oletettavaa että sen osuus OECD-alueella jatkossa nousee voimakkaasti.

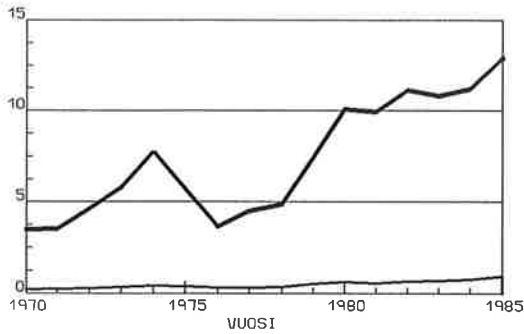
Hong Kongin, Kiinan ja Intian osuudet ovat Suomessa keskimäärin hieman korkeimmat kuin muualla. Erityisesti Kiina näyttää avautumisensa jälkeen panostaneen Suomen markkinoille siinä missä muuallekin. Kaikkien näiden kolmen maan osuudet ovat olleet nousussa kummallakin tutkitulla markkina-alueella.

Ne maat, joiden osuuksien Suomessa voidaan olettaa kasvavan voimakkaasti lähivuosina, ovat Taiwan ja Etelä-Korea. Näiden osuudet Suomessa ovat selkeästi alemmat kuin muualla keskimäärin eivätkä ne vielä vuonna 1985 olleet kääntyneet nousuun Suomessa. Tämä on kuitenkin kuvan perusteella odotettavissa, sillä niiden osuudet OECD-alueella ovat tasaantuneet.

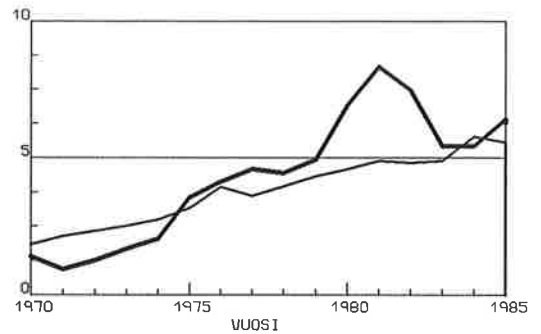
Kuva 5.6 HALPATUONTIMOIDEN MARKKINAOSUUDET SUOMESSA
JA 14 OECD-MAASSA 1970-1985 (ISIC 322)

—————
Kulutusosuus 14 OECD-maassa
—————
Kulutusosuus Suomessa

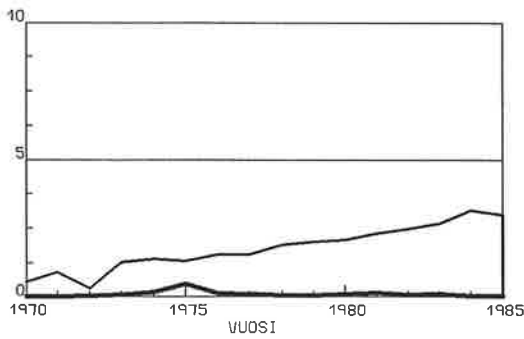
PORTUGALI

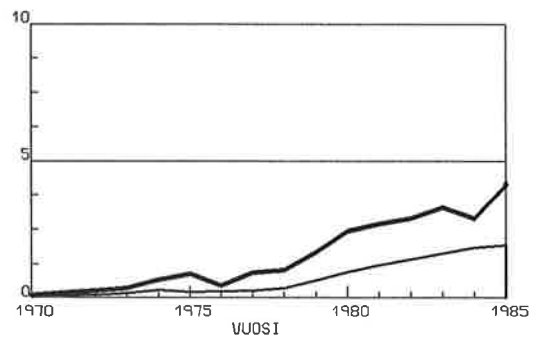
HONG KONG

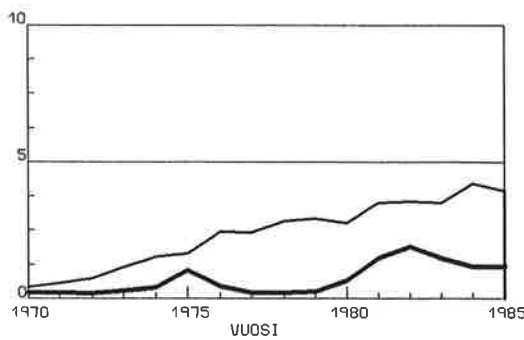
TAIWAN

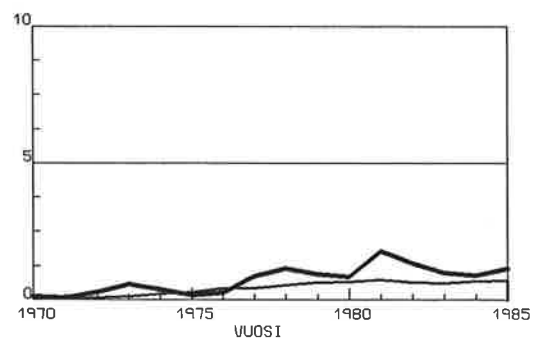
KIINA

ETELÄ-KOREA

INTIA

Lähde: OECD

6. YHTEENVETO

Suomen vaatetusteollisuuden menestyminen ulkomaankaupassa perustui 1970-luvulle saakka suurelta osin alhaisiin työkustannuksiin suhteessa muihin teollisuusmaihin sekä 1980-luvun taitteessa Neuvostoliittoon suuntautuvaan vientiin. Nyt kun vaatteiden maailmankauppa on vapautunut ja idänkauppa supistuu jatkuvasti, on Suomella teollisuusmaana ainoana vaihtoehtona valita joustaviin yrityksiin sekä tuotteiden differointiin perustuva strategia. Kilpailutilanne näyttää kuitenkin vaikealta, sillä vaatteiden nettokauppaindikaattori on laskenut nopeasti viime vuosina johtuen siitä, että tuonti Suomea alhaisemman kustannustason maista - erityisesti Italiasta - kasvaa nopeasti, eikä länsiviennin kasvun oleteta korvaavan idänkaupan supistumista.

Vaatetusteollisuuden hintakilpailukykyvertailut teollisuusmaiden kesken ovat mielekkäitä nykyisessäkin kilpailutilanteessa, koska näiden maiden sisällä hyvän reaalisen kilpailukyvyn omaavien tuotteiden valmistuksen sijainti vaatii markkinoiden läheisyyttä ja riippuu edelleen myös kustannustekijöistä. Toimialan kilpailuedellytysten parhaana mittarina pidettiin yksikkötyökustannuksia, sillä toimiala on työvaltainen ja yksikkötyökustannuksissa heijastuu myös tuottavuuskehitys. Kilpailumenestyksen mittariksi valittiin markkinaosuudet, jotka on laskettu sekä markkinan kulutuksesta että tuonnista. Kilpailijamaiden painotuksista vaatetusteollisuudelle avoimena toimialana parhaana pidettiin kaksoisvientipainoja mukaanlukien markkinan tuotanto.

Palkkataso eri maiden vaatteiden valmistuksessa vaihtelee voimakkaasti, sillä eräiden kehitysmaiden samassa valuutassa laskettu palkkataso on vain noin kymmeneksen teollisuusmaiden tasosta. Jos mukaan otetaan myös tuottavuus ja tutkitaan yksikkötyökustannusten tasoa, havaitaan että erot pienevät selvästi, mutta teollisuusmaiden tuottavuus ei ole niin paljon parempi, että ne pystyisivät valmistamaan vaatteita kehitys- ja NIC-maita halvemmalla. Suomen palkkataso on teollisuusmaiden keskiarvon alapuolella ja yksikkötyökustannustaso suunnilleen keskimääräisellä korkeudella.

Suomen vaatetusteollisuuden yksikkötyökustannukset ovat muutosvertailun perusteella nousseet vuosina 1967-1984 selvästi kilpailijamaita nopeammin - erityisesti suhteessa Englantiin ja Länsi-Saksaan. Suurimmat yksittäiset tekijät huonon kehityksen takana ovat nopeammin nousseet paikallisessa valuutassa ilmaistut kokonaistyökustannukset ja hitaampi tuottavuuden nousu. Valuuttakurssien vaikutus on koko jaksolta positiivinen, mutta viime vuosina se on pysynyt neutraalina.

Eri painotusmenetelmien aiheuttamat erot kilpailukykyindeksiin ovat suurimmillaan luokkaa 15 prosenttia. Painot ovat tarkastelujakson aikana muuttuneet osin ratkaisevasti, varsinkin Ruotsin ja Italian kohdalla. Englannin ja Länsi-Saksan painot ovat kuitenkin pysyneet lähes muuttumattomina.

Markkinaosuuskehitys on länsimarkkinoilla vuoden 1980 jälkeen ollut erittäin huono: tuontiosuus on laskenut noin puoleen aikaisemmalta tasolta. Pääsyyinä tähän oli itäviennin nopea kasvu samana vuonna, josta syystä suomalaisilta toimittajilta länsimarkkinat jäivät toisarvoiseen asemaan, sekä yksikkötyökustannusten nopea nousu. Kulutusosuuden käyttö antaa pääpiirteissään saman tuloksen, vaikkakin se osoittaa hieman parempaa kuvaa johtuen valitun markkina-alueen rajallisuudesta. Maittain tarkasteltuna Suomen osuus on laskenut nopeimmin Ruotsissa ja Norjassa. Yleisesti ottaen kulutusosuudet ovat lähestyneet tuontiosuuksia johtuen markkinoiden oman tuotannon supistumisesta.

Myös muiden teollisuusmaiden markkinaosuudet ovat olleet laskussa. Poikkeuksen muodostavat Italia ja Länsi-Saksa, jotka ovat menestyneet hyvin sekä tuonti- että kulutusosuuksilla mitattuna.

Neuvostoliiton markkinoilla muut läntiset teollisuusmaat ovat valtaamassa Suomen markkinaosuuksia, mutta Suomi oli silti vielä vuonna 1985 tärkein läntinen vaatteiden tuontimaa. Pienet sosialistiset maat eivät näytä muodostavan uhkaa länsituojille Neuvostoliitossa.

Halpatuontimaiden markkinaosuudet teollisuusmaiden kulutuksesta ovat nousseet nopeasti. Suomea voidaan näiden maiden kannalta pitää marginaalisena markkina-alueena, jonne panostetaan vasta

kun muut markkinat ovat kyllästyneet. Halpatuontimaiden osuudet 14 OECD-maan kulutuksesta poikkeavatkin jonkin verran niiden osuuksista Suomessa: Portugalin suhteellinen osuus Suomessa on suuri johtuen aiemmista kaupan esteistä EEC:hen, Taiwanin ja Etelä-Korean suhteelliset osuudet Suomessa ovat toistaiseksi pieniä. Nimenomaan kahden viimeksi mainitun maan osuuksien Suomessa voidaan tällä perusteella odottaa jatkossa kasvavan.

Yksikkötyökustannusten ja markkinaosuuksien välillä havaittiin jonkinasteista riippuvuutta erityisesti kehityksen käännekohdissa noin kahden vuoden viipymällä. Regressioanalyysi ei kuitenkaan tukenut tätä havaintoa, sillä selityksasteet jäivät huonoiksi. Sirontakuviot osoittivat, että Suomen korkeisiin yksikkötyökustannuksiin liittyy sekä korkeita että matalia markkinaosuuksia, kun taas alhaiset yksikkötyökustannukset indikoivat poikkeuksetta korkean markkinaosuuden.

LÄHDELUETTELO

KIRJALLISUUS

- /1/ ETLA Suhdanne 1987/3.
- /2/ Haavisto Pirkko Suomen Vaatetusteollisuus, kehitys vuosina 1965-1978 ja kehitysvaihtoehdot vuoteen 1990. Teollistamisrahasto, A:7(1980)
- /3/ Halttunen Jyrki,
Lariola Martti Suomen tevanake-sektori kansainvälisessä kilpailussa. Teollistamisrahasto B:2(1979)
- /4/ Lahti Arto Teva-alan kansainvälinen kilpailutilanne. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja D-70(1985).
- /5/ Leppälä Ulla,
Saarinen Tuula Vaatetusteollisuuden kilpailukyky 1974-1984 Suomi-Ruotsi. Helsingin kauppakorkeakoulu(1986).
- /6/ Maciejewski E. "Real" Effective Exchange Indices: A Re-Examination of the Major Conceptual and Methodological Issues. IMF Staff Papers 30 (1983):3, s. 491-541.
- /7/ Mattila Olli-Tapio Suomen Neuvostoliiton-kaupan kehitys, kuvioliite. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, keskusteluaiheita No 223(1986).
- /8/ Nykänen Pekka Tehdasteollisuuden ja sen toimialojen kansainvälinen kilpailukyky. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, keskusteluaiheita No 236 (1987).
- /9/ OECD Textile and Clothing Industries. Structural Problems and Policies in OECD-Countries(1983)
- /10/ Pekkarinen J.,
Peura T. Hintakilpailukyvyn käsite ja mittaminen. Suomen Pankki A:50(1984).
- /11/ Saalasti Timo Hintakilpailukyvyn vaikutus Suomen tehdasteollisuuden markkinaosuuksiin maailmanmarkkinoilla. Diplomityön luonnos(1987).
- /12/ Sihtola Kari Yksikkötyökustannusten kansainvälinen vertailu. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos B 19(1978).
- /13/ Vateva Vatevan vuosikirjat 1967-1986.

TILASTOT

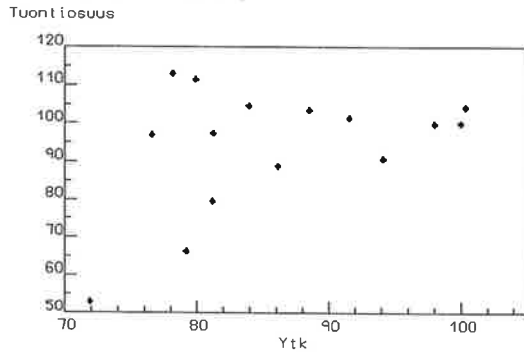
OECD	The Compatible Trade and Production Database.
SAF	Wages and Total Labour Costs for Workers, International Survey. Stockholm 1986.
Tilastokeskus	Teollisuustilasto 1986. Helsinki 1986.
YK	Industrial Statistics Yearbook 1984. New York 1986.

YKSIKÖTYÖKUSTANNUSTEN JA MARKKINAOSUUKSIEN
YHTEYS VAATETUSTEOLLISUUDESSA

ILMAN VIIPYMÄÄ

$$y = 0,76x + 28,52, R = 0,41$$

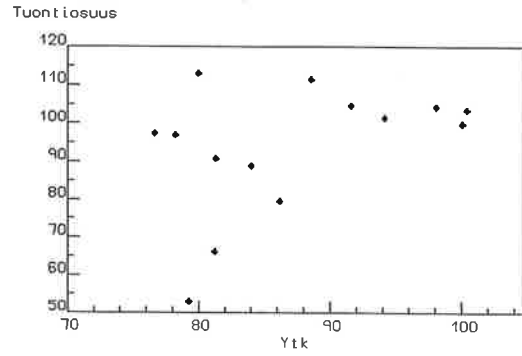
(1,64) (0,71)

1 VUODEN VIIPYMÄ

$$y = 0,85x + 19,54, R = 0,42$$

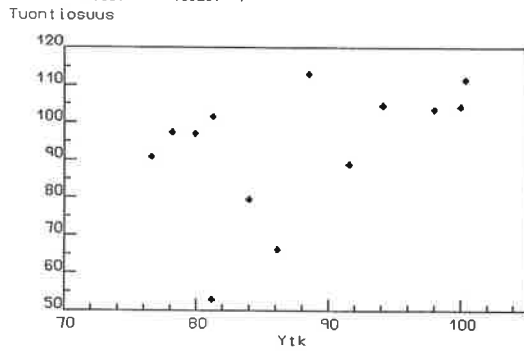
(1,59) (0,42)

2 VUODEN VIIPYMÄ

$$y = 0,94x + 9,87, R = 0,45$$

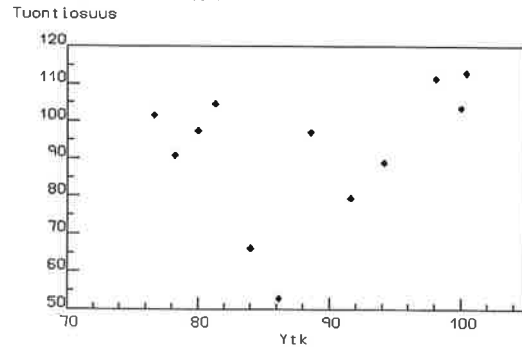
(1,68) (0,20)

3 VUODEN VIIPYMÄ

$$y = 0,59x + 39,26, R = 0,28$$

(0,93) (0,69)

Lähde: OECD, YK, SAF

SUOMEN MARKKINAOSUUDET LÄNSIMARKKINOILLA

Tuontiosuudet

Vuosi	14 OECD- maassa	Ruotsissa	Englan- nissa	Länsi- Saksassa	Norjassa
1970	1.75	19.03	2.48	0.25	5.50
1971	1.75	22.75	2.42	0.20	8.05
1972	1.83	25.42	2.47	0.21	9.80
1973	1.81	26.35	2.40	0.19	11.75
1974	1.95	28.35	2.29	0.19	13.47
1975	1.98	25.29	2.15	0.14	12.98
1976	1.70	22.43	1.52	0.20	12.13
1977	1.71	20.92	1.73	0.28	13.17
1978	1.59	22.55	1.80	0.43	15.18
1979	1.78	22.71	2.18	0.50	16.77
1980	1.83	20.94	2.37	0.51	17.73
1981	1.56	18.67	2.10	0.52	17.52
1982	1.39	16.49	2.08	0.46	17.06
1983	1.16	15.10	2.01	0.46	14.92
1984	0.92	13.69	1.61	0.38	12.66
1985	0.87	12.06	1.40	0.35	10.37

Kulutussosuudet

1970	0.21	8.64	0.31	0.07	2.98
1971	0.24	10.59	0.38	0.06	4.55
1972	0.29	12.86	0.44	0.07	5.52
1973	0.32	13.97	0.54	0.07	6.89
1974	0.40	16.25	0.54	0.08	8.17
1975	0.43	15.68	0.55	0.06	8.60
1976	0.42	15.23	0.46	0.10	8.40
1977	0.43	15.49	0.53	0.15	9.62
1978	0.45	18.25	0.58	0.24	11.28
1979	0.56	19.07	0.77	0.30	12.95
1980	0.60	16.99	0.87	0.32	14.58
1981	0.51	15.50	0.88	0.35	14.33
1982	0.45	14.29	0.88	0.33	14.31
1983	0.37	13.62	0.84	0.34	12.90
1984	0.33	12.44	0.75	0.30	10.82
1985	0.32	11.71	0.62	0.26	8.95

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS (ETLA)
The Research Institute of the Finnish Economy
Lönrotinkatu 4 B, SF-00120 HELSINKI Puh./Tel. (90) 601 322
Telefax (90) 601 753

KESKUSTELUAIHEITA - DISCUSSION PAPERS ISSN 0781-6847

- No 221 TIMO TERÄSVIRTA, Incomplete Ellipsoidal Restrictions in Linear Models. 16.12.1986. 9 p.
- No 222 OSMO FORSSELL, Panos-tuotos-laskelmat Suomen Neuvostoliiton-viennistä. 22.12.1986. 119 s.
- No 223 OLLI-TAPIO MATTILA, Suomen Neuvostoliiton-kaupan kehitys, kuvioliite. 22.12.1986. 94 s.
- No 224 PEKKA ILMAKUNNAS, Survey Expectations vs. Rational Expectations in the Estimation of a Dynamic Model: Demand for Labor in Finnish Manufacturing. 30.12.1986. 22 p.
- No 225 PEKKA SPOLANDER, Kapitalmarknader och ägarförhållanden i Finlands näringsliv. 31.12.1986. 42 s.
- No 226 JUHA KINNUNEN, Comparison of the Arima-Model Forecasts of Some Finnish Macroeconomic Variables with Econometric Macromodel Forecasts. 31.12.1986. 33 p.
- No 227 ERKKI KOSKELA, Personal Savings and Capital Income Taxation: A Differential Incidence Analysis. 12.01.1987. 16 p.
- No 228 MORTEN JONASSEN - PAAVO SUNI, Real Exchange Rates as Indicators of Purchasing Power Parity. 20.02.1987. 30 p.
- No 229 JUHANI RAATIKAINEN, Variability of Exchange Rates under Rational Expectations. 21.02.1987. 25 p.
- No 230 TIMO AIRAKSINEN, Talletusten verollistamisen vaikutus pankkien käyttäytymiseen ja kannattavuuteen. 31.03.1987. 21 s.
- No 231 JUHA AHTOLA, Error Correction Mechanism: An Economic Interpretation. 01.04.1987. 10 p.
- No 232 HANNU TÖRMÄ, Katsaus eräisiin pohjoismaisiin panossubstituutiotutkimuksiin. 01.04.1987. 49 s.
- No 233 HANNU TÖRMÄ, Pääoman, työn, energian ja raaka-aineiden substituutio Suomen, Ruotsin ja Norjan tehdasteollisuudessa. 01.04.1987. 35 s.
- No 234 DAVID BENDOR, Finnish Price Competitiveness - A Sectoral Review". 04.06.1987. 70 p.
- No 235 VESA KANNIAINEN, An Alternative Corporation Tax: Implications for Efficiency of Investment and Valuations of Shares. 03.06.1987. 17 p.

- No 236 PEKKA NYKÄNEN, Tehdasteollisuuden ja sen toimialojen kansainvälinen kilpailukyky. 10.06.1987. 75 s.
- No 237 JEAN-PIERRE SICARD - VALDEMAR DOS REIS MEIXEDO, "L'Economie Européenne a l'Horizon 1992. 18.06.1987. 74 p.
- No 238 PASI AHDE, Measurement of Capacity Utilization in Manufacturing Industry. 18.06.1987. 22 p.
- No 239 PEKKA ILMAKUNNAS, On the Profitability of Using Forecasts. 29.07.1987. 9 p.
- No 240 ERKKI KOSKELA, Changes in Tax Progression and Labour Supply under Wage Rate Uncertainty. 06.08.1987. 20 p.
- No 241 TIMO TERÄSVIRTA, Superiority Comparisons between Mixed Regression Estimators. 14.08.1987. 11 p.
- No 242 SYNNÖVE VUORI, Tiedonhankinnan ja -välityksen kehittäminen Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksessa. 17.08.1987. 54 s.
- No 243 PEKKA ILMAKUNNAS, Aggregation vs. Disaggregation in Forecasting Construction Activity. 08.09.1987. 20 p.
- No 244 PEKKA ILMAKUNNAS, On the Use of Macroeconomic Forecasts in some British Companies. 09.09.1987. 16 p.
- No 245 PENTTI VARTIA - SYNNÖVE VUORI, Development and Technological Transformation - The Country Study for Finland. 05.10.1987. 61 p.
- No 246 HANNU HERNESNIEMI, Helsingin Arvopaperipörssin osakeindeksit. 15.10.1987. 64 s.
- No 247 HANNU TÖRMÄ - MARKO MÄKELÄ - PEKKA NEITTAANMÄKI, Yleisen tasapainon veromallit ja optimoinnin asiantuntijajärjestelmä EMP. 28.10.1987. 33 s.
- No 248 PAAVO SUNI, Real Exchange Rates as a Time Series Process - A Case of Finland. 30.10.1987. 29 p.
- No 249 HEIKKI TULOKAS, Dollarin heikkenemisen vaikutuksista. 30.12.1987. 22 s.
- No 250 JUKKA LESKELÄ, Laskutusvaluuttojen muutokset ja laskutusvaluuttatilastojen tulkinta. 04.01.1988. 17 s.
- No 251 PEKKA NYKÄNEN, Suomen vaatetusteollisuuden hintakilpailukyky ja kilpailumenestys vuosina 1967-1985. 04.01.1988. 39 s.

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen julkaisemat "Keskusteluaiheet" ovat raportteja alustavista tutkimustuloksista ja väliraportteja tekeillä olevista tutkimuksista. Tässä sarjassa julkaistuja monisteita on rajoitetusti saatavissa ETLAn kirjastosta tai ao. tutkijalta.

Papers in this series are reports on preliminary research results and on studies in progress; they can be obtained, on request, by the author's permission.

0033A/04.01.1988